

Hoofstuk 14

1. Inleiding

In hoofstuk 14 word die afskeidsgesprek tussen Jesus en sy dissipels voortgesit. Sy spoedige vertrek na sy Vader is die agtergrond waarteen hierdie hoofstuk gelees moet word. Die tegniek van die outeur is om d.m.v. Tomas, Filippus en Judas (nie die Iskariot nie) se onkunde en misverstand oor baie sake, vir Jesus die geleentheid te bied om verhelderend oor sy terugkeer na die Vader te praat. Die bedoeling van sy antwoorde is stellig om die dissipels vir sy terugkeer voor te berei en van genoegsame inligting te voorsien. Hy tree vertroostend en vermanend teenoor hulle op. In die afskeiduur bemoedig en versterk Jesus sy dissipels met 'n dubbele belofte: Eerstens gaan Hy hulle na die Vaderhuis neem, tweedens gaan die Parakleet, Jesus self en die Vader in 'n liefdesgemeenskap met diegene tree wat Hom liefhet en sy gebooi bewaar. Binne hierdie raamwerk word 'n hele aantal temas aan die orde gestel wat oënskynlik nie almal in 'n logiese gedagtestruktuur met mekaar in verband staan nie. Die verskillende maniere hoe die inhoud van die hoofstuk ingedeel word spreek moontlik daarvan.¹¹⁹

Van der Watt (1986:634) meld dat hoofstuk 14 tematies swaar gelaai is, en gevolglik ook swaar gestruktureer is.

Die struktuur val in drie blokke uiteen.¹²⁰

- Blok A   **14:1-14:** Jesus se vertrek as die weg tot die Vader
 Semi-kola 1.1-1.8 (v.1-4): Inleiding: vermaning; geloof, motivering, Jesus sal terugkeer.
 Kolon 2-semi-kolon 3.5 (v.5-7): Tomas en Jesus
 Kolon 4-semi-kolon (v.8-14): Filippus en Jesus.
 4-5.5 (v. 8-9): Om Jesus te sien is om die Vader te sien.
 5.7-5.12 (v.10-11): Oproep tot geloof, eenheid tussen Jesus en Vader.
 5.13-5.17 (v. 12-14): Belofte van groter werke.

¹¹⁹ Schnackenburg (1982:57) maak die volgende verdeling: (v. 1-3; 4-11; 12-17; 18-24; 25-31).

Carson (1991:488) doen dit weer soos volg: (1-4; 5-14; 15-31). Groenewald (1980:305) se indeling is: (1-4; 5-14; 15-17; 18-24; 25-26; 27-31).

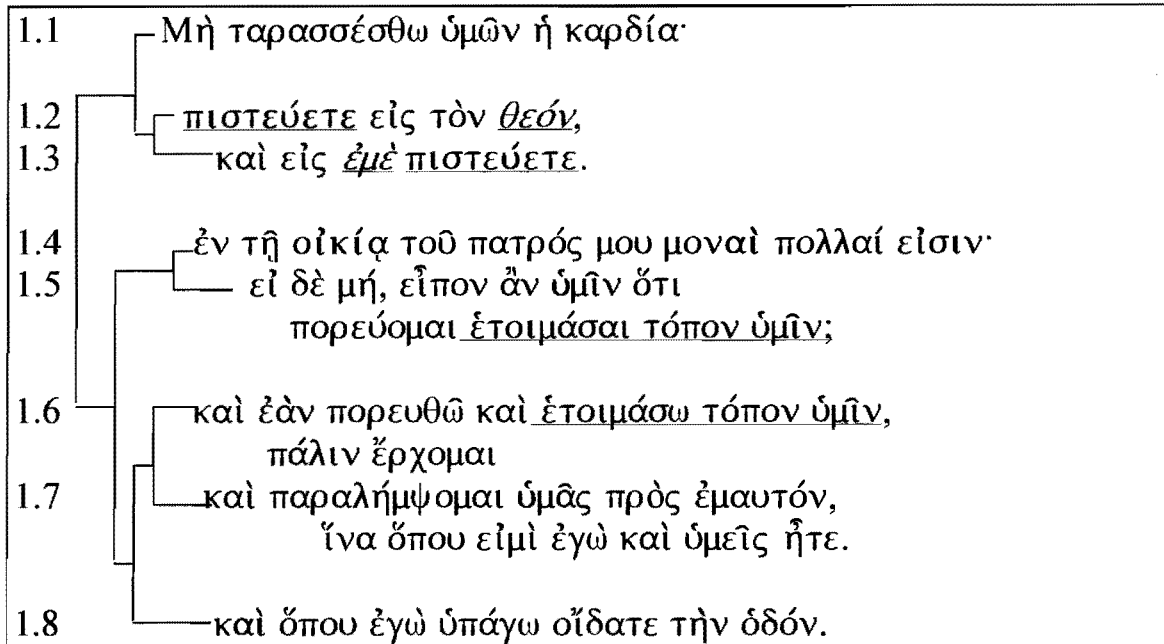
Brown (1970:623) verdeel die hoofstuk in drie dele: (v. 1-14 (geloof) met as onderverdelings v. 1-4, 5-11, en 12-14); (v. 15-24 (liefde) en (v. 25-31 (afsluiting)).

¹²⁰ Vgl. Tolmie (1995:28).

Blok B **14:15-24**: Semi-kolon 5.18-8.7 Die Parakleet, Jesus en die Vader sal na hulle kom wat sy geboorte hou
 5.18-5.20 (v. 15-17): Eerste belofte.
 5.21-5.30 (v. 18-21): Tweede belofte
 v.22-24): Derde belofte

Blok C **14:25-31** Konklusie
 Semi-kola 8.8-8.10 (v. 25-26): Gawe van Parakleet
 Semi-kola 8.11- 8.15 (v. 27): Gawe van vrede
 Semi-kola 8.16-8.18 (v.28-29): Jesus se vertrek en terugkeer
 Semi-kola 8.19-8.24 (v. 30-31): Gereed om te gaan.

14:1-4

2. Strukturele en eksegetiese oriëntering van hoofstuk 14

Verse 1-4 (kola 1.1-1.8) dien as inleiding tot die hoofstuk. Semi-kolon 1.1 begin met die vermaning om nie ontsteld (ταρασσέσθω) te wees nie (v.1a). Die rede hiervoor is dat geloof in God en Jesus geanker is. Dit gee aan hierdie verse 'n vertroostende karakter wat in die vermaning om gelowig te bly gesetel is (1.2 en 1.3). Hierdie verse sluit aan die einde by 14:27-31 aan wat ewe-eens troos bevat nl. dat Jesus se vrede sal bly alhoewel Hy na sy Vader terugkeer. Hoofstuk 14 vorm struktureel 'n eenheid. Dit kan beskryf word as 'n redevoering van gerusstellende versekering aan die agtergeblewe dissipels rondom die weggaan en dubbele 'terugkeer' van Jesus (Du Rand

1977:188). Jesus gaan na sy Vader, maar bemoedig en versterk sy dissipels met die dubbele versekering dat Hy hulle na die Vaderhuis sal neem met sy wederkoms en dat Hyself, die Parakleet en die Vader met diegene wat Hom liefhet en sy gebooi bewaar, in 'n liefdesgemeenskap tree (v.15-26).

Semi-kola 1.2 en 1.3 (v.1) kan as 'n opskrif bokant hoofstuk 14 geplaas word. Dit is chiasies t.o.v. πιστεύετε, θεόν en ἐμὲ gestruktureer:

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ Εἰς τὸν θεόν,
καὶ εἰς ἐμὲ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ.

Jesus begin met 'n vertroostende oproep om nie te vrees nie, maar te glo.¹²¹

Ekskursie: Geloof

Vir die eerste keer in die afskeidsrede word geloof (πιστεύετε) ter sprake gebring. Die werkwoord πιστεύω kom 98 keer in die evangelie voor.¹²² Dit gee 'n aanduiding van hoe belangrik dit vir Johannes is, veral as in ag geneem word dat Matteus dit slegs 11 keer, Markus dit 9 keer en Lukas dit 14 keer gebruik.

Wat bedoel Jesus met hierdie geloofsoproepe?¹²³ Πιστεύειν word in die vierde evangelie meesal as 'n uitdrukking van die reaksie van 'n persoon op die boodskap aangaande Jesus gebruik (Vanderlip 1975:96). Die inhoud van hierdie boodskap word op verskeie maniere beskryf: D.m.v. die ὅτι-klousule, wat die belangrikheid van Jesus benadruk, of die verkorte weergawe nl. πιστεύω + εἰς. Soos hier in 1.2 en 1.3 die geval, word πιστεύειν die meeste kere saam met εἰς aangetref. Dit is die mees algemene konstruksie waarin geloof uitgedruk word. Dit verwys volgens Schnackenburg altyd na Jesus behalwe in hierdie geval, waar God ook as voorwerp uitgesonder word. Dit is in die lig van Jesus se afskeid 'n verstaanbare oproep veral as in ag geneem word dat hierdie konstruksie

¹²¹ Die gedagte word in v.27-31 weer opgeneem t.o.v. εἰρήνην en ταρασσέσθω. Dit verleen aan die hoofstuk 'n rings komposisie.

¹²² Die selfstandige naamwoord kom nie in die evangelie voor nie.

¹²³ Om die leksikale betekenis van πιστεύω te bepaal verdeel Louw and Nida (1989:198) die woord in vier betekenisvelde: 1) dink om waar te wees, 2) vertrou, 3) om Christelike geloof te hê, 4) toe te vertrou. Volgens punt 3 beteken dit die volgende: 'to believe in the good news about Jesus Christ and to become a follower - to be a believer, to be a Christian, Christian faith'. Dit sou volgens Louw and Nida ook moontlik wees om die betekenis van hierdie subdomein onder die 2de nl. 'vertrou' te klassifiseer. Wat hierdie subdomein egter van die ander onderskei is dat die komponent van geloof in 'n spesifieke stel reëls of persoon (nl. Christus) hier aan die orde is.

uitdrukking gee aan 'n persoonlike verbondenheid met Jesus. Geloof word ook in die evangelie i.t.v. 'n geloofsbelydenis oor die bates en voordele van Jesus verwoord. Volgens Kysar (1993:93) word geloof ook as stellings aangaande Jesus (geloofsbelydenis) in die evangelie aangetref (vgl. 11:27). Hier skuif die klem van 'n persoonlike verhouding met Jesus na 'n meer intellektuele aanvaarding. Die mees algemene gebruik by Johannes is egter om geloof direk op Jesus te rig. Die meerderheid voorkomste hiervan dui op 'n basiese verhouding tussen Jesus en die dissipels.¹²⁴ Johannes se voorkeur van die werkwoord bó die selfstandige naamwoord is vir Brown 'n aanduiding van die aktiewe en dinamiese aard van geloof. ΠΙΣΤΕΥΩ se verbinding met die datief dui op geloof in die woorde of in die proklamering van Jesus, m.a.w. geloof o.g.v. getuienis aangaande Jesus (Bultmann 1978:222). Bultmann gaan voort om geloof aan verskeie begrippe te verbind: geloof en redding, geloof en die verloëning van die wêreld, geloof en kennis en geloof en liefde. Geloof wat op die w(W)oord gerig is bring redding.¹²⁵ Die verloëning van die self is die basiese betekenis van geloof.¹²⁶ Dit behels 'n verbinding met Jesus. Dit dui nie op 'n emosionele verbinding nie, maar is op 'n wilsbeslissing om God se aansprake, soos deur Jesus verteenwoordig, te aanvaar (Brown 1970:513). Schneiders (1978:45ev.) sê die ware betekenis van die Christelike verbinding is om in Jesus te glo en definieer dit soos volg: 'To believe in Jesus is to accept him, to identify with him, to follow him, to grow in discipleship. It is in brief to commit oneself to Jesus with that totality of self-giving that is suitable only in relationship to God and one whom he has sent.' Ook Doohan (1988:133) lê hierdie aksent as hy sê dat πιστεύω + εἰς nie bloot beteken om die leerstellings aangaande Jesus te aanvaar nie, maar 'n oorgawe van die self aan Hom behels. Volgens Schnackenburg (1982:558) het Johannes die

¹²⁴ Brown (1970:512); Bultmann (1978:222); Kysar (1993:93) (14:1; 16:9; 17:20)

¹²⁵ Die verlossing word op verskeie maniere gestel bv. dat die gelowige die ewige lewe het (3:15), of nie geoordeel sal word nie (3:18) of van die dood na die lewe oorgegaan het (5:24). Die indruk word geskep dat slegs geloof redding tot gevolg het. Paulus se antitese tussen geloof en werke word nie deur Johannes gehandhaaf nie. Vir Johannes is geloof, anders as by Paulus, nie 'n weg tot saligheid nie, maar die verduideliking van die saligheid self. Dit is die rede waarom daar by Johannes geen spanning tussen die klem op geloof en die belangrikheid van goeie werke is nie. Om in Jesus wat deur God gestuur is, te glo, is om die goeie werk te doen wat God verlang. (Bultmann 1979:223; Brown 1970:513).

¹²⁶ Bultmann (1979:223) sê dat die wêreld nie weet wat redding behels nie en soek derhalwe daarna in geskrifte. Wat nodig is, is dat na die waarheid gedraai word en dat alle vorige standarde eenkant geskuif word. Geloof het sy wortels in 'n 'ander' wêreld. Dit is 'n geskenk van God. Ook Paulus beskou geloof as 'n oorgawe van die eie wil. Soos vir Johannes is geloof vir hom nie 'n goeie werk nie, maar 'n daad van gehoorsaamheid.

begrip teologies verder ontwikkel as die Sinoptiese evangelies wat geloof hoofsaaklik aan wonders en tekens verbind. Alhoewel hierdie dimensie ook by Johannes aanwesig is, voer hy dit verder en word geloof voorgelou as van fundamentele belang vir 'n verhouding met Jesus en veral vir die redding van 'n mens.¹²⁷ Hierin stem Johannes met die denke van Paulus ooreen. Om te glo is volgens die evangelie om die self-openbaring van Jesus te aanvaar en om jouself aan Hom te verbind. Hy bemiddel die verlossing en bied só sekuriteit t.o.v. die ewige lewe.¹²⁸ Volgens Du Rand (1991:316ev.) is geloof 'n gawe wat aan die dissipels geskenk is. Dit is die basis van dissipelskap, en moet volgens Vanderlip (1975:96) in ander areas soos die liefde, gehoorsaamheid en diens ingroei.

Samevatting van geloof

Uit bg. kort oorsig is dit duidelik dat geloof 'n tema is wat regdeur die evangelie aangetref word (Morris 1989:170). Dit is 'n sleutel term vir die bestaan en funksionering van God se mense. Dit vorm die naelstring waarmee die dissipels ná Jesus se vertrek aan Hom en die Vader verbonde bly.¹²⁹ Hierdie verbondenheid vind uitdrukking in 'n oorgawe aan Jesus wat alle aspekte van 'n persoon se lewe in beslag neem bv. sy verhouding met ander mense en die doen van goeie werke. Vir Johannes is 'n gelowige en 'n dissipel 'n aanduiding van dieselfde persoon (Brown 1970:512). Van der Merwe (1995:26) kom tot die konklusie dat geloof en liefde die twee vernaamste kenmerke van 'n dissipel is. Geloof verbind nie alleen God en

---

¹²⁷ Volgens Brown (1970:530) kan vier fases in die ontwikkeling van geloof by Johannes onderskei word. Dit staan in verband met die verskillende reaksies op Jesus se tekens:

- 1) Die eerste fase weerspieël 'n onvoldoende geloof waar mense met ongeloof op die tekens reageer en nie na die lig toe draai nie.
- 2) Hierdie fase verteenwoordig die siening dat Jesus 'n wonder-doener is. Sy tekens word as wonders beskou.
- 3) Hierdie fase onderskei tussen die werke as bewyse van Jesus se goddelike krag en die tekens as openbaring van die Vader wat deur Jesus optree.
- 4) die reaksie van mense wat selfs sonder enige tekens tot geloof kom. Die eerste twee fases word as onbevredigende geloof en die laaste twee as bevredigende geloof getipeer. Die ontwikkeling van geloof gaan ook volgens Brown (1979:25) gepaard met die verskuiwing vanaf die sg. lae na die hoë Christologie waarmee Jesus se goddelikheid erken word.

¹²⁸ 'We are justified, therefore, in speaking of a personal allegiance to Jesus Christ, a dedication of oneself...in John 'to believe in Jesus' means above all to acknowledge his claims for his own person. (Schnackenburg 1982:561).

¹²⁹ Du Toit (1991:334) sê dat al die verwysings na geloof in hoofstuk 14 bv. om die Vader te ken, te sien, te gehoorsaam ens. almal uitbreidings is van die geloof wat in v.1 ter sprake is. Jesus doen 'n oproep om Hom te vertrou.

sy mense met mekaar nie, maar dit het ook 'n heilsame invloed op hulle lewe. Die ekklesia kan homself troos met die wete dat sy geloofsbinding met Jesus en die Vader 'n toekoms ontsluit wat 'n gerusstellende, vertroostende effek op hulle lewens het.

Die eenheid tussen God (Vader) en Jesus (Seun) word sterk in 1.1 en 1.2 beklemtoon. Beide word as voorwerpe vir geloof uitgesonder. God en Jesus se verhouding met sy mense word ook uitgedruk. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ (1.1 en 1.2) kan volgens Carson (1991:488) as indikatief of imperatief verstaan word.¹³⁰

Waarskynlik is dit korrek om beide as imperatiewe te beskou, m.a.w., glo in God! Glo in My! Semi-kola 1.4 en 1.5 bied verdere troos nl. dat die Vader se huis oor baie woonplek beskik wat deur Jesus se weggaan gereed gemaak word. Jesus maak dus aan die dissipels bekend dat sy tyd by hulle min is en dat Hy op die punt staan om na die Vader terug te keer. Daar wag dus binne die afsienbare toekoms 'n afskeid en verwydering tussen Jesus en sy dissipels. Jesus maak sy bestemming aan hulle bekend. Hy gaan na sy Vader se woning (1.4; 1.5). Die doel van sy vertrek daarheen is om vir sy dissipels 'n woonplek gereed te maak (1.5). Die skeiding tussen Jesus en sy dissipels sal egter nie blywend wees nie. In 1.6 en 1.7 is sprake van Jesus se terugkeer en sy hereniging met die dissipels. Die uitdrukking: ἔτοιμάσαι τόπον ὑμῖν kom twee keer voor. Dit dui op die μοναὶ in die Vader se huis. Die rede vir Jesus se vertrek (πορεύομαι) word uitgespel: sy terugkeer na die Vader hou sekere voordele vir die dissipels in (Carson 1991:488). Sy doel (ἵνα) is dat hulle by Hom sal wees (1.7).¹³¹ God se teenwoordigheid is dus die rede waarom gelowiges nie ontsteld moet wees nie.

---

¹³⁰ Dit skep die volgende moontlikhede: indien beide as indikatiewe geneem word kan dit die volgende beteken: 'soos julle in God glo, so glo julle ook in My'. Vervolgens kan die eerste as indikatief en die tweede as imperatief verstaan word. Die bedoeling sou dan wees: 'soos julle in God glo, glo ook in My!'

¹³¹ Van der Merwe (1995:235) kom na 'n deeglike bespreking van die voorkoms van ὅπου in die evangelie, tot die konklusie dat dié woord 'n aanduiding is van 'n plek waar God is of die sfeer van God daarmee beskryf. Daar is 'n progressiewe ontwikkeling in die omstandighede te bespeur waarin ὅπου gebruik word. Dit begin in 7:34 as 'n uitdrukking om te sê dat die Jode weens hulle ongeloof nie vir Jesus kan volg nie, en eindig met die belofte dat die dissipels Hom wel sal volg waar Hy sal wees. Slegs deur Jesus te dien kan Hy gevolg word (12:26).
 In 13:36 word gesê dat slegs Jesus se volgelinge Hom sal volg maar eers op 'n later stadium.
 In 14:3 word duidelik gemaak dat slegs sy volgelinge sal wees waar Hy is.
 In 14:4 word gesê dat dat sy volgelinge weet waarheen Jesus gaan.
 Jesus se volgelinge sal Hom volg en hulle by Hom aansluit en sy glorie aanskou (12:24).

Die belangrike vraag is verder: Wat gaan intussen met die dissipels gebeur as hulle alleen sonder Jesus verder moet leef? Wat gaan hulle toestand wees ten tye van hulle verwydering?

In 13:36 e.v. het Jesus gesê dat sy dissipels Hom nie dadelik kan volg nie, maar dit wel later sal doen. Dit word wel moontlik gemaak deurdat Jesus met sy weggaan genoeg wonings ($\mu\omicron\nu\alpha\iota$) vir die dissipels gereed gemaak het. Maar hoe gaan dit gebeur? Wie vul intussen sy plek? Hoe word die kontak met Jesus behou? Dit is op hierdie vrae waarop die volgende perikoop antwoorde bied.¹³² Jesus se verklaring in 1.8 (v.4) suggereer dat 'n 'weg' ($\tau\eta\nu\ \delta\delta\acute{o}\nu$) nodig sal wees om die verbinding tussen Hom en die dissipels weer te herstel. Ook Tomas se vraag in onkunde (2-2.3) bevestig dat hy aan 'n weg dink om die verhouding met Jesus te herstel.

In 1.1-1.8 word die verbondenheid tussen Jesus en sy mense met die metafoor van 'n huis ($\omicron\iota\kappa\iota\acute{\alpha}$), woning ($\mu\omicron\nu\alpha\iota$) en plek ($\tau\acute{o}\pi\omicron\nu$) verder beskryf. Jesus keer na sy Vader terug maar verwys nie na sy bestemming as die hemel nie. In 1.4 verkies Hy die benaming $\omicron\iota\kappa\iota\acute{\alpha}\ \tau\omicron\upsilon\ \pi\alpha\tau\acute{\rho}\omicron\varsigma$. In 1.7 word dit 'n plek wat binne die dissipels se bereik geplaas word. Volgens Schnackenburg (1982:59) word Jesus se weggaan hier aangebied vir wat dit regtig bedoel is om te wees: 'n vreugdevolle belofte (vgl. 14:28) wat van alle hartseer gestroop is. Jesus gaan weg, maar keer terug met die doel om sy mense met Hom verenig te hou. Sy weggaan is dus tot hulle voordeel. Carson (1991:489) is korrek as hy in die konteks van die Johannese teologie sê, dat die plek vir die dissipels via die kruis en die opstanding van Jesus voorberei word.¹³³ Huis ($\omicron\iota\kappa\iota\acute{\alpha}$) is 'n term, eie aan die familie. Hierdie term kan as 'n beskrywende uitdrukking vir die tradisioneel Joodse siening van die hemel beskou word. (Newman and Nida 1980:455; Carson 1991:489).¹³⁴ Vir Lenski (1961:970) word die hemel gekarakteriseer as 'n plek waar die dissipels die beskerming, liefde, vrede en geluk van die Vader kan ervaar.¹³⁵

¹³² Woll (1980:230 e.v.) beantwoord die vrae hoofsaaklik deur na die optrede van die dissipels self en die rol van die Parakleet soos dit in v.12-17 uitgespel word, te kyk.

¹³³ Barrett (1978:457) meld dat daar geen verskil in betekenis is tussen die woorde $\pi\omicron\pi\epsilon\upsilon\omicron\mu\alpha\iota$ en $\upsilon\pi\acute{\alpha}\gamma\omega$ wat in 13:33 gebruik word nie. Jesus se weggaan beteken 1) sy dood 2) sy vertrek na die Vader se huis of meer eenvoudig gestel, sy terugkeer na sy Vader. Volgens Van der Merwe (1995:219) is die verandering in woordkeuse doelbewus aangebring: $\pi\omicron\pi\epsilon\upsilon\omicron\mu\alpha\iota$ is sterker t.o.v. die doelwit georiënteer en dui gevolglik Jesus se bestemming by die Vader duidelik aan. (Vgl. ook Newman and Nida 1980:456).

¹³⁴ Beutler (1979:46-47) maak daarop aanspraak dat Ps.42/43 die tradisionele agtergrond vir 14:1 vorm.

¹³⁵ Volgens Louw and Nida (1989:732) word $\mu\omicron\nu\epsilon$ onder die betekenisveld van 'vertoef' geplaas en dui dit op 'n plek waar daar gebly/vertoef kan word. Newman & Nida (1980:454) sluit daarby aan.

Die wanindruk kan met die meervoud (μοναί) geskep word dat die hemel uit verskeie stop of rusplekke bestaan en gevolglik 'n plek van voortgang is. Derhalwe word voorgestel om μοναί aan die werkwoord μενεῖν (om te bly), wat beide dieselfde stam het, te koppel. In v. 23 word μοναί herhaal as 'n aanduiding van die woning wat die Vader en Seun by hulle kinders sal kom maak. Aangesien dit op een plek in die Vader se huis dui, sou die betekenis van 'kamer' waarskynlik 'n getroue weergawe van die bedoeling wees (Newman and Nida 1980:455).¹³⁶

Die vraag kan gevra word waarom die evangelis sy gedagtes oor die hemel met 'n familieterm soos οἰκία uitdruk?¹³⁷ Dit is 'n komplekse beeld wat ten minste uit die volgende onderliggende metafore bestaan: huis van my Vader; baie kamers; Jesus berei plek voor. Jesus se opmerking dat Hy sy volgelinge sal neem na waar Hyself is, moet as 'n deel van die groter huis metafoor gesien word.¹³⁸ Die vermoede is dat Johannes dié terme self ontwikkel het en sterk aansluiting gevind het by die algemene opvattinge van sy tyd.¹³⁹

Dit is die plek wat Jesus via die kruis en die opstanding vir die dissipels voorberei. Dit wil dus voorkom of al die inwoners daar gelyke behandeling sal ontvang. Daar kan aanvaar word dat μονὲ en τοπος op dieselfde plek dui.

Ander gedeeltes in die evangelie werp moontlike lig op die interpretasie van die uitdrukking 'huis van My Vader.'¹⁴⁰ Die onsekerheid oor 'n vereniging in die hemel is daarmee afgesny. Hierdie vers sluit gevolglik aan by v.23

¹³⁶ Ook vir Brown (1970:625) hoef daar met die meervoud (μοναί) nie grade of trappe van heerlijkheid in die hemel verstaan te word nie. Vir hom is dit bloot 'n aanduiding dat daar genoeg plek is.

¹³⁷ Huis en kamers is onderliggend en kan moontlik 'n verwysing na die hemel wees (Brown 1970:625; Schnackenburg (1982:60-61); Carson (1991:489)

¹³⁸ Van der Watt (1999:240)

¹³⁹ Schnackenburg (1982:61) 'The most likely explanation of how the evangelist came to make the statement concerning the dwellings in the Father's house is that he formed it himself against the background of the views that were current at the time.'

¹⁴⁰ Brown (1970:627) meld dat dié uitdrukking in (2:16) voorkom, maar in 2:19-22 herinterpreteer Johannes dit as die liggaam van Jesus. In 8:35 is sprake van 'n spesiale huis waarin die Seun - in teenstelling met die slawe - 'n permanente plek het. Die 'baie woonplek in My Vader se huis' sou dus die betekenis kon dra van 'n permanente eenheid/verbinding (μονὲ) met die Vader in en deur Jesus. Jesus se terugkeer na sy opstanding kon die doel hê om die dissipels met Homself en die Vader te verenig (vgl. ook die woorde in v.3: καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν). Só verstaan, dui die 'huis van My Vader' volgens Brown nie op plekke iewers in die hemel nie, maar eerder op geestelike posisies in Jesus.

waar daar melding gemaak word van die Vader en Seun wat woning kom maak by die kinders. Jesus se terugkeer om die dissipels saam met Hom te neem staan in 'n posisie van spesiale vermelding. Dui dit op 'n spoedige wederkoms - moontlik nog in die leeftyd van die dissipels? Dit is bekend dat die vroeë christene die wederkoms baie gou verwag het.¹⁴¹ Hierdie verwagting moes aangepas word namate Jesus se terugkeer nie gerealiseer het nie. 'n Dualisme t.o.v. die eskatologiese verwagting het só sy beslag in die evangelie gekry.

Kysar (1993:100) vind bewyse van drie soorte beskrywings van die eskatologie:

1. 'n Toekomsgerigte eskatologie waarvan hoofstuk 14 klaarblyklik deel is. Dit verplaas alle verwagting na die toekoms wanneer Christus met sy koms die geskiedenis tot 'n finale afsluiting sal voer. Dit sluit aan by die tradisioneel-Christelike standpunt.
2. Daar is ook gedeeltes in die evangelie wat die toekoms in terme van die hede verklaar. Kysar (1993) beskryf dit as 'present eschatalogy'. Bultmann is bv. bekend vir sy radikale presentiese verklaring van die evangelie se eskatologie. Ten einde alles presenties te verklaar huldig hy die standpunt dat die evangelis alle toekomsgerigte verwagtinge geontmitologiseer het. Met die voltooiing van die evangelie was daar volgens hom geen spoor van enige futuristiese eskatologie sigbaar nie. Die opwekking van Lasarus (11:25-26) is 'n betekenisvolle voorbeeld. Die ewige lewe word as 'n kwalitatiewe bestaanswyse van 'n gelowige beskryf, wat eerder op 'n teenswoordige geloofsrealiteit met Christus, as op 'n toekomsverwagting dui.
3. As daar na 14:2-3 gekyk word identifiseer Kysar 'n derde beskouing i.v.m. die Johannese eskatologie. Hy noem dit 'n 'hemelse eskatologie'. Dit is volgens hom wel toekomsgerig, maar verskil van die tradisionele futuristiese siening. Daar is 'n hemelse woning vir die dissipels gereed gemaak waarheen Christus hulle sal neem. Na afloop van die Paasgebeure (14:18) sou die eenheid tussen Jesus en sy mense weer herstel word deur die Vader en Jesus se inwoning in die dissipels. 'For the Fourth Evangelist, the disciples' communion with Jesus, and through him with God, was obtained through obeying his teaching (14:23, -

---

¹⁴¹ Kysar (1993:98) stel dit soos volg: 'First it was believed that Christ would very soon return. At that time He would bring the fullness of God's salvation. But that immediate reappearance did not materialize, at least not in the way it was anticipated.'

commands 14:21).' In die hele N.T. word $\mu\upsilon\nu\epsilon$ slegs op hierdie twee plekke (14:3; 23) aangetref. Hierdie hemelse erfdeel word volgens getuienis uit die teks reeds direk na die dood van gelowiges hulle besit en staan nie eers oor tot na Jesus se terugkeer en laaste oordeel nie. Dit loop gelyktydig met en sluit aan by die wêreldgeskiedenis.

Daar bestaan dus nie eenstemmigheid om 1.2-1.7 met die parousia (wederkoms) van Jesus te verbind nie.¹⁴² Carson (1991:488) onderskei drie moontlike interpretasies van Jesus se terugkeer:

1. Sy terugkeer na die opstanding
2. Sy terugkeer in die Gees
3. Sy terugkeer aan die einde (wederkoms).

Daar kan gekonkludeer word dat 'n toekomstige eskatologiese verwagting van die hemel waarskynlik nie in hierdie verse veronderstel word nie, maar ook tog nie heeltemal ontken kan word nie. Dit is veral die woorde $\text{\textit{\u03bd}\u03b5}\alpha\ \acute{\omicron}\pi\omicron\upsilon\ \epsilon\text{\textit{\u03b9}}\mu\text{\textit{\u03b9}}\ \acute{\epsilon}\gamma\omega\ \kappa\alpha\text{\textit{\u03b9}}\ \acute{\omicron}\mu\epsilon\text{\textit{\u03b9}}\varsigma\ \acute{\eta}\tau\epsilon$, wat op futuristiese konnotasie dui. Om 'te wees waar Jesus ook is', kom volgens Schnackenburg (1982:63) ook in 12:26 en 17:24 voor. Dit is 'n Johannese uitdrukking om die eenheid met Jesus in 'n 'plek' van vervulling te beskryf.

Die familie-terme wat in hierdie verse gebruik word wil eerder die intieme familieverhoudinge tussen die Vader, Jesus en die dissipels tot uitdrukking bring. Bultmann (1953:404) se standpunt dat Jesus via die kruis, opstanding, hemelvaart en die koms van die Parakleet, die dissipels se plekke voorberei, is 'n uitbreiding van Carson se siening, wat nie die laaste twee gebeurtenisse hierby insluit nie.

Die doel van Jesus se aankondiging is om die dissipels vir sy weggaan voor te berei en te vertroos. Van die dissipels word geloof gevra wat die eenheid met Jesus en God sou bly verseker.

Verse 2-3 loop baie duidelik op v.6 uit wat die weg na die Vader se huis uitspel.¹⁴³ Die weg behoort volgens Jesus nie vir die dissipels vreemd te wees nie (1.8). Sy veronderstelling is dat hulle daarmee bekend is. Benewens Jesus se bekendmaking dat Hy na die Vader terugkeer (v.2), volg

¹⁴² Vgl. Brown (1966:626) If we think that 14:2-3 originally referred to the parousia and possibly was reinterpreted in terms of the death of the Christians, we cannot overlook the tension between such a view in 2-3 and the realized eschatology of the rest of the chapter...we have insisted that there are elements both of final and realized eschatology in John.

Volgens Carson (1991:489) fokus hierdie gedeelte ook nie so sterk op die parousia nie. Dit wil eerder die voordeel van om in God se teenwoordigheid te leef, vertolk.

¹⁴³ Van der Watt (1999:29 wys daarop dat die fokuspunt van kola 1.4-1.7 op die *weg* na die Vader se huis en nie op die huis nie, val.

in v.6 ook 'n tweede bekendmaking nl. dat Hyself die weg na die Vader se huis is. Derhalwe die dringende oproep om in Jesus te glo. Die dissipels moet aan Jesus verbind bly want sonder Hom is toegang tot die Vader nie moontlik nie. Daar is 'n herkenbare ooreenkoms tussen hierdie woorde en dié in 10:7-10, waar Jesus Homself as die deur vir die skape voorstel. Hy is die enigste toegang tot die Vaderhuis.

Die familiebeeld

Die belangrike vraag is of οἰκία en μονὲ letterlik of figuurlik verstaan moet word. As dit deel van die familiebeeld is, is 'n figuurlike interpretasie voor die hand liggend. Saam met Van der Watt (1999:29) kan egter gesê word dat die fokus in hierdie konteks eerder op die weg na die Vaderhuis val. Die Vader kan dus as plaasvervanger van die huis beskou word en Jesus as die weg wat na die Vader lei. Met οἰκία en μοναὶ word onderliggende metafore gevolglik aan die orde gestel en kan die juiste interpretasie daarvan uit die breër konteks gehaal word.¹⁴⁴ Hierdie beskrywing open die deur vir die intieme verhoudinge tussen Vader en Seun waarin die dissipels ook deel (14:23). Hierdie verhouding kry beslag met die geloofsbinding tussen die Seun en die kinders wat die bestaan van die familie bevestig. Van der Watt (1999:240) wys op die kompleksiteit van hierdie metafoor wat uit die volgende dele bestaan:

- Jesus gaan na sy Vader se huis en berei plek voor.
- Daar is baie kamers
- Hy sal weer terugkeer
- Sy volgelinge sal by Hom wees.

Hy is van mening dat die onderskeie dele nie afsonderlik nie, maar as een sentrale beeld verstaan moet word. In die lig van die konteks val die fokus nie op die huis as sodanig nie, maar op Jesus wat die weg daarheen is (14:6-7). Jesus is dus die Een wat die lewe toeganklik maak en die moontlikheid vir die ontstaan van 'n familie skep. Huise was oor die algemeen die

---

¹⁴⁴

1.1) ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαί εἰσιν·
 1.2) εἰ δὲ μή, εἶπον ἄν ὑμῖν
 ὅτι πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν;
 1.3) καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω τόπον ὑμῖν,
 πάλιν ἔρχομαι
 1.4) καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν,
 ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ᾗτε.

Sintakties val die klem nie op die voorbereiding van die plek in die Vaderhuis nie. 1.3 en 1.4 beklemtoon die feit dat Jesus sal terugkeer om die dissipels saam met Hom te neem. Dit spel die intieme verbondenheid van die familie uit. Die kinders sal waarlik tuis wees.

woonplek vir families in antieke tye. Dit het aan die vader, as hoof van die familie behoort, en het aan almal in die familie 'n tuiste gebied. Die familie was onder die beskerming en versorging van die vader. Hulle het die voorregte van die huis geniet. Die huisorde moes gerespekteer word. Dit het o.a. beteken dat 'n stabiele verhouding oftewel gereelde kontak met die ander inwoners van die huis bv. die vader en kinders moes heers. Met sy keuse van juis hierdie metafoor beskryf Johannes die hemel as die woonplek vir God se mense vir wie die besit van eiendom 'n algemene gebruik was.

Dit is duidelik dat die sfeer waarin die ewige lewe te vinde is, in die familie setel, waar God die Vader is.

Ekklesiologiese perspektiewe

Jesus se oproep $\pi\sigma\tau\epsilon\acute{\upsilon}\epsilon\tau\epsilon \epsilon\acute{\iota}\varsigma \tau\acute{\omicron}\nu \theta\epsilon\acute{\omicron}\nu, \kappa\alpha\acute{\iota} \epsilon\acute{\iota}\varsigma \acute{\epsilon}\mu\acute{\epsilon} \pi\sigma\tau\epsilon\acute{\upsilon}\epsilon\tau\epsilon$ is 'n oproep om God en Jesus te vertrou. Jesus bied Homself as die fondament vir die ekklesia aan. Vir die ekklesia is Hy die weg na die Vader, asook hulle waarheid en hulle lewe. Kontak met die Vader is alleen deur 'n geloofsbinding met Jesus moontlik. Die eindbestemming van die ekklesia is by die Vader. Hulle is van hierdie tuiste verseker omdat Jesus die betroubare weg daarheen is. Die *gemeente* is mense wat in Jesus se betroubaarheid hulle sekuriteit vind. Jesus is die weg tot hierdie tuiste. Met geloof is hulle aan Jesus verbonde en dus verseker van hulle toekoms. Die sekerheid van hulle ewige bestemming setel vir God se mense nie in die prestasie van hulle geloof nie, maar in Jesus wat vir hulle die weg daarheen oopgemaak. Die versekering waarmee die *gemeente* oor die toekoms leef, is 'n bysaak. Hoofsaak is dat hulle onderweg daarheen is. Die geloof is die naelstring waarmee sy mense aan Jesus verbind bly. Die toekomsverwachting waarmee God se mense leef, beïnvloed hulle daaglikse lewe. Hulle is op 'n ander manier daaglik in die lewe betrokke. Saam met liefde vorm geloof die vernaamste kenmerke waaruit die lewe van God se mense bestaan.¹⁴⁵ Die persoonlike verbinding met Jesus, kring uit om ander lede gunstig te beïnvloed. Vandaar dan die dringendheid om met geloof/vertroue te reageer op Jesus se oproep. Hiermee word uitdrukking gegee aan 'n intieme, persoonlike verhouding met God.

Saam met Kysar (1993:93) kan gesê word dat dit vir God se mense die volgende behels:

---

¹⁴⁵ Vanderlip 1975; Culpepper 1975; Doohan 1988.

- 1) 'n Persoonlike verbintenis met Jesus, d.w.s. 'n persoonlike betrokkenheid by Jesus self
- 2) Gehoorsaamheid en aanvaarding van sy woorde en gesag
- 3) Oorgawe aan Jesus en vertroue in Hom.

Dit is duidelik dat geen binding met Jesus sonder geloof moontlik is nie. Dit is alleen met hierdie primêre verhouding in plek dat verhoudinge tussen die res van die familie 'n moontlikheid word. Die feit dat geloof nie in die evangelie as 'n selfstandige naamwoord voorkom nie, maar slegs as werkwoord, beklemtoon volgens Kysar (1993:93), die dinamiek wat in die woord opgesluit lê. Geloof is iets wat 'n mens doen of wat aan jou gedoen word. Dit dui ook nie op 'n eenmalige handeling nie, maar op iets wat herhaaldelik besluit en gedoen word. Geloof is 'n gawe wat herhaaldelik ontvang word en 'n dinamiese kontinuïteit tot gevolg het.

Die geestelike lewe van die *gemeente* spruit uit die geloofsbinding tussen Jesus en elke lid persoonlik. Daarmee word lede ook aan die Vader verbind en kan 'n lewe in God se familie begin wat volgens die liefde funksioneer en aan hulle 'n eskatologiese verwagting van 'n ewige bestemming bied. Die *ekklesia* is dus 'n gemeenskap wat die uitdagings van die hede met geloof in Jesus hanteer en daarmee verseker is van 'n gewaarborgde eskatologie. Die feit dat Jesus sy volgelinge tot geloof oproep, lewer bewys dat vertroue in God nie vanselfsprekend in die *gemeente* funksioneer nie. Geloof het die neiging om te kwyn en moet dus voortdurend aangewakker word.

14:5-11

2	γει αὐτῷ Θωμᾶς,
2.1.	κύριε,
2.2	οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις·
2.3	πῶς δυνάμεθα τὴν <u>ὁδόν</u> εἰδέναι;
3.	λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
3.1	Ἐγώ εἰμι ἡ <u>ὁδός</u> καὶ ἡ <u>ἀλήθεια</u> καὶ ἡ <u>ζωή</u>
3.2	οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι· ἐμοῦ.
3.3	εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε·
3.4.	καὶ ἀπ· ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν
3.5	καὶ ἑώρακατε αὐτόν.
4	λέγει αὐτῷ Φίλιππος,
4.1	Κύριε,
4.2	δειξον ἡμῖν τὸν πατέρα,
4.3	καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.
5	λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
5.1	Τοσοῦτῳ χρόνῳ μεθ· ὑμῶν εἰμι
5.2	καὶ οὐκ ἔγνωκάς με,
5.3	Φίλιππε;
5.4	ὁ <u>ἑωρακώς</u> ἐμὲ <u>ἑώρακεν</u> τὸν πατέρα·
5.5	πῶς σὺ λέγεις,
5.6	<u>Δειξον</u> ἡμῖν τὸν πατέρα;
5.7	οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ
4.8	καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί ἐστιν;
5.9	τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἀπ· ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ·
5.10	ὁ δὲ πατήρ ἐν ἐμοί μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
5.11	πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ
	καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί·
5.12	εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε.

Inleiding

Kolon 2-semi-kolon 3.5 (v.5-7): Tomas en Jesus

Kolon 4-semi-kolon (v.8-14): Filippus en Jesus.

4-5.5 (v. 8-9): Om Jesus te sien is om die Vader te sien.

5.7-5.12 (v.10-11): Oproep tot geloof,

eenheid tussen Jesus en Vader.

In die hoofstuk is die onderskeie temas ineengevleg wat 'n duidelike afbakening van die struktuur bemoeilik. Om 'n geheelbeeld van die temas in hierdie hoofstuk te vorm, mag dit nodig wees om aansluiting by ander afgebakende perikope in hierdie hoofstuk te vind.

Deur misverstand tussen Jesus en Tomas as literêre tegniek te gebruik word die leser geboei om nader aan woorde van Jesus te kom.¹⁴⁶ Tomas toon nie begrip vir Jesus se veronderstelling dat sy dissipels weet waarheen Hy gaan, en die weg daarheen ken nie. Hy reageer met 'n vraag wat sy onkunde openbaar. Dit open die weg vir Jesus se metaforiese verduideliking.

Πατέρ kom 10 keer voor en plaas hierdie gedeelte ook in die familiekonteks. Die *eenheid* tussen die Vader en Jesus word sterk benadruk en o.a. uitgedruk met 'n konstruksie soos: ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ ἐν πατὴρ ἐν ἐμοί. Πιστεῦειν kom 3 keer voor en skakel met die oproep in 1.1.

Tomas se melancholiese geaardheid blyk reeds in 11:16. Hy verlang volgens Carson (1991:490) ondubbelsinnig na sekerheid oor sy bestemming. Daarsonder bly die weg daarheen vir hom onbekend. Sy onkunde werp lig op die res van die dissipels se stadige begrip.

In semi-kola 2.2 en 2.3 (v.5), vra Tomas twee vrae: hy weet eerstens nie waarheen (ποῦ) Jesus gaan nie - 'n vraag dus na die lokaliteit van Jesus se bestemming en tweedens weet hy nie hoe (πῶς) om daar te kom nie - 'n vraag na kennis van die weg (Van der Watt 1985:635).

Hiermee is die tafel dan vir Jesus gedek om in sy antwoord die ὁδὸς te verduidelik.

Jesus voorsien die antwoord op Tomas se vrae in kolon 3-3.5 (v. 6) (Carson 1991:491). Die kombinasie van 'n ἐγὼ εἶμι uitspraak met 'n metafoer kom sewe maal in die evangelie voor.¹⁴⁷ Jesus maak twee dinge bekend: wie Hy regtig is en dat Hy na die Vader terugkeer. Die hele konteks word deur hierdie openbarende optrede van Jesus gekenmerk terwyl Jesus in die res van die hoofstuk verduidelik hoe die weg bewandel moet word (Van der Watt 1985:635).

¹⁴⁶ Culpepper (1983:163) '...the misunderstandings sharpen the characterizations and enhance the representative value of each of these characters.'

¹⁴⁷ Sien ekskursie aan die einde van vers 11.

In v. 6-21 omskryf Jesus die uitdrukkings ‘weg, waarheid en lewe’.

In 2-5.12 (v. 6-11) word eers Jesus se verhouding met die Vader beskryf: Om Jesus te sien of te ken is om die Vader te sien of te ken. Hy is dus die weg na die Vader. In 5.12 (v.11) word die dissipels net gevra om dit te glo.

In 5.13-5.31 (v.12-21) word weer op die Seun se verwantskap met die mense gefokus. Vir hulle is Hy die waarheid en die lewe.

In 5.13-5.17 (v.12-14) word die belofte van groter werke aan die dissipels gegee.

Diegene wat aan Jesus gehoorsaam bly sal die Gees van die waarheid ontvang wat vir ewig by hulle sal bly 5.18-5.21 (vv.15-17).

Die eindbestemming van die weg waarna Tomas vra word deur Jesus in kolon 4-5.11 (v.8-11) duidelik gemaak. Die weg loop uit op die Vader. Om hierdie bestemming te bereik moet die weg via Jesus bewandel word.

Indien aanvaar word dat v. 6 as antwoord op Tomas se vrae dien, kan gevra word waarom Jesus homself ook nog as die waarheid en die lewe voorstel? Watter boodskap bevat hierdie bekendmaking?

Die vraag wat eerste beantwoord moet word, is wat die verhouding tussen die woorde ὁδός, ἀλήθεια en ζωή is. Moet hulle afsonderlik of as ‘n eenheid verstaan word?

ἐγώ εἰμι ὁδός

Carson (1991:491) interpreteer hierdie drie terme nie as ‘n semitisme nie - m.a.w. dat die eerste bepalend op die ander twee inwerk en as die ‘ware en lewende weg’ verstaan word nie. Vir hom is hulle eerder sintakties koördinate, maar ὁδός, bly tog die hooftema wat deur die ander twee ondersteun word.¹⁴⁸ Vir Carson is ἀλήθεια en ζωή dus beskrywend van ὁδός. Van der Watt (1985:639) sê Tomas se twee vrae dui op ‘n soeke na die weg. Die ‘weg’ moet dus in ‘n sekere sin afsonderlik van die ‘waarheid’ en die ‘lewe’ verstaan word. In Jesus se metaforiese verwysing na Homself as die weg, wil Hy te kenne gee dat Hy uitsluitlik (οὐδεὶς) daarvoor verantwoordelik is om iemand by die Vader te kry. En hoe gebeur dit? Die chiasiese konstruksie (v.7) t.o.v. die werkwoorde ‘ken’ snoer die Vader en die Seun saam.¹⁴⁹ Om die Seun te ken is om die Vader te ken. Dus: om die

¹⁴⁸ Barrett (1978:458) en Brown (1970:620) deel hierdie siening nl. dat ὁδός die hoofgedagte is wat deur ἀλήθεια en ζωή beskrywend ondersteun word.

¹⁴⁹ 3	εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε·
3.4.	καὶ ἀπ’ ἧρτι γινώσκετε αὐτὸν

Vader te bereik setel in die kennis van Jesus. Só bied Jesus Homself as die weg na die Vader aan. Om die Vader te ken is in Jesus teenwoordig (Barrett 1978:485). Hierdie eenheid tussen die Vader en Jesus word in kola 5.1-5.7 (v.9) herhaal.

Waarvan sou ἐγνώκατε (3.3; 3.4) 'n aanduiding wees? Volgens Schnackenburg (1990:565) staan die werkwoord 'om te ken' in noue verband met 'geloof'. Γινώσκειν kom 65 keer in die evangelie voor en word dikwels as parallel vir geloof gebruik.¹⁵⁰ Kysar (1993:91) stel dit soos volg: 'what the gospel means by 'to know' is no different from what is meant by 'to believe.' Dit is veral in die afskeidsrede waar hierdie terme só voorkom.¹⁵¹

Die eenheid tussen Vader en Seun word beklemtoon. 'Om te ken' (γινώσκειν) kom twee keer hier voor en gee uitdrukking aan die eenheid tussen die Vader en Jesus.¹⁵² Om Jesus te ken is so goed as om die Vader te ken.

In die evangelie vervul dit 'n gemeenskapsfunksie wat meer inhou as bloot verstandelike kennis.¹⁵³

ἐγώ εἰμι ἀλήθεια

Jesus is die weg omdat hy die waarheid van God is. Hy is die volkome openbaring van God en is derhalwe die waarheid. Schnackenburg (1982:225) sluit baie sterk by hierdie interpretasie van ἀλήθεια aan. Volgens hom gebruik die evangelis hierdie term as aanduiding dat alles wat

3.5	καὶ ἑώρακατε αὐτόν. (Van der Watt 1985:461).
-----	--

¹⁵⁰ Dit is twee terme wat mekaar komplimenteer. Om te 'ken' beteken in bybelse terme die vestiging of herbevestiging van gemeenskap. Geloof skep die moontlikheid tot 'n dieper kennis en intiemer eenheid met die persoon wat geken word (Schnackenburg 1982:565).

¹⁵¹ Vgl. 14:7; 17:3, 21, 23)

¹⁵² Brown (1970:631) beskou v. 7-11 as kommentaar op die verhouding tussen Jesus en die Vader wat kernagtig in vers 6 ter sprake gekom het.

¹⁵³ Schmitz (1986:404) beskryf kennis as gemeenskap met Jesus. Kennis beteken nie die vergoddeliking van die mens nie. Hoewel kennis by Johannes waarskynlik 'n gnostieke agtergrond het, het hy dit volledig van 'n nuwe inhoud voorsien. Waar die gnostiek 'n selfkennis vir die mens se redding veronderstel setel kennis vir Johannes in geloof. Kennis het by Johannes 'n dubbele betekenis: kennis van God se liefde soos in Jesus bewys en ook 'n gehoorsaamheid aan daardie liefde. Gemeenskap met God is alleen deur gemeenskap met Jesus moontlik omdat dit ooreenstem met Jesus se gemeenskap met die Vader. Op beide vlakke word dit met kennis beskryf. Ook Kysar (1993:91) verbind kennis met geloof: 'What the Gospel means by to know is no different from what is meant by to believe.' Die betekenis van 'om te ken' sluit vir hom aan by die Hebreuse woord 'yada' wat op gemeenskap dui.

God in die O.T. geopenbaar het in die persoon van Jesus Christus sy finale volvoering bereik het. Jesus het die reddende openbaring self gebring. Omdat die waarheid deur Jesus verteenwoordig word gee Hy gestalte aan God se reddende woord. Om die betekenis van die waarheid in hierdie ἐγώ εἰμι uitspraak van Jesus te begryp, sluit Van der Watt (1985:643) aan by hoofstuk 16.¹⁵⁴ Die Gees word in 14:17 die Gees van die waarheid genoem en in 16:13 gee die Gees leiding t.o.v. die waarheid. Hy sal nie uit Homself spreek nie, maar net sê wat Hy gehoor het. In 14:15-17 word die rol van die Gees aan die bewaring van Jesus se gebooie gekoppel. Hierdie rol van die Gees word in 16:13-15 bevestig. 'n Tweede belangrike aansluiting tussen die Gees en Jesus word volgens Van der Watt in 16:8 aangetref waar gestel word dat die Gees kom om Jesus se plek ná sy weggaan te neem. In 14:18 word dit ook bevestig. Daar lê dus 'n duidelike verband tussen die woorde van Jesus en die Gees. Die waarheid en die optrede van Jesus vloei gevolglik ineen.

Dit bring Van der Watt (1986:645) dan tot die gevolgtrekking dat die begrip 'waarheid' nie maar bloot 'n omskrywing van die 'weg' of 'lewe' is nie. Jesus tipeer eintlik die totale aard van sy optrede en persoon wat deur die Gees in waarheid voortgesit word. Alles wat 'n mens vir die saligheid benodig is in Hom alleen te vinde. Die waarheid kombineer só met die geloof. Geloof verenig soekende mense met die waarheid (Jesus) en lê sodoende die hoeksteen vir die groep wat as God se mense beskryf kan word. Vir Johannes dui ἀλήθεια op 'n geopenbaarde en reddende geskenk van God aan mense.

ἐγώ εἰμι ζωή

Jesus verteenwoordig ook die lewe. In kolon 5.22 (v.18) sê Jesus dat Hy nie die dissipels as weeskinders sal agterlaat nie. Hy kom weer na hulle, maar die wêreld sal Hom nie sien nie. Dit sal wel vir sy kinders moontlik wees om Hom te sien. Die rede hiervoor word in v.19 aangevoer: Jesus lewe en sy kinders sal ook lewe. Om te kan leef beteken vir Van der Watt (1986:647) om 'kwalitatief deel te hê aan die goddelike realiteit of anders gestel, om binne die goddelike realiteit bestaan en bestaansreg te vind.' Jesus doen bv. net wat die Vader Hom geleer het. Sy optrede getuig van gehoorsaamheid en afhanklikheid. God se teenwoordigheid stel dus 'n bepaalde realiteit waarbinne die lewe van 'bo' vanself ontplooi. Volgens

---

¹⁵⁴ Van der Watt sluit by Bammel (1973:199e.v.) aan om die rol van die Heilige Gees i.t.v. die waarheid te verklaar.

Schnackenburg (1982:355) begin lewe vir Johannes by God en kom dit via Jesus na die mens. Wanneer daar na lewe gekyk word, sê Van der Watt (1987:258), val dit op dat dit altyd binne 'n Godbepaalde realiteit tot uiting kom. Hierdie lewe lê nie op die gewone aards-fisiese vlak nie. En tog kan die feit dat Jesus leef (v.19) 'n aanduiding van sy fisiese lewe ná sy opstanding wees.¹⁵⁵ Die lewe van God se mense, wat danksy Jesus se lewe hulle deel word, voorsien aan hulle - anders as die wêreld - 'n voortdurende visie op Jesus. Gelowiges leef op 'n kontinuerende lyn met Jesus (6:57).¹⁵⁶ Dit beteken dat hulle, soos Jesus, hulleself in dieselfde Godbepaalde realiteit bevind.¹⁵⁷ Dit beteken geensins dat 'n mistiese vereniging plaasvind nie. Jesus leef as persoon en die gelowige leef as persoon. Hulle lewe is nie dieselfde nie, maar wel dieselfde soort lewe. Hiermee ontsluit Van der Watt (1987:258) die begrip 'lewe' denotatief d.w.s. volgens sy onderskeidende kenmerk. 'Dit gaan primêr om die bestaan van die gelowige binne die Goddelike realiteit' (Van der Watt 1987:259). Die voorkoms van ζωή in 14:6 dui vir hom op 'n meer aktiewe (subjektiewe) betekenis van die woord. Juis omdat die gelowige homself bewustelik in die Goddelike realiteit bevind, beskik hy oor die vermoë om te kan optree. Sy gehoorsame reaksie op God se handeling getuig hiervan. 'Waar 'n mens leef, bepaal dus hoe jy leef', sê Van der Watt.

Vir Johannes is Jesus die vertrekpunt van die lewe.¹⁵⁸ Hy maak die lewe vir sy mense toeganklik. Alhoewel God se kinders binne die realiteit van die kosmos leef, is hierdie lewe nie op die reëls van die aardse werklikheid geskoei nie. Dit styg bokant hierdie werklikheid uit wat die gelowiges in staat stel om Jesus te bly sien terwyl dit nie vir die kosmos moontlik is nie. Hier kombineer geloof weer met lewe. Geloof is die weg om hierdie lewe te bekom. Dit verenig mense met Jesus en vestig God se mense reeds hier op aarde in 'n duidelik onderskeibare groep, omdat Johannes die konsep van lewe volledig in die teenwoordige tyd plaas.¹⁵⁹ Die toekoms wat vir God se

---

¹⁵⁵ Carson (1991:502)

¹⁵⁶ Newman and Nida (1980:470)

¹⁵⁷ Dit gaan hier om 'n parallelle eksistensie-oordrag. Jesus leef en die dissipels sal so leef (Van der Watt 1986:467).

¹⁵⁸ Jesus is die bron van die lewe vir die dissipels net soos die Vader die bron van lewe vir Jesus is (Newman and Nida 1980:470).

¹⁵⁹ N.a.v. die praesentiese verstaan van die lewe in v.19 verklaar Van der Watt (1986:655) die futurum (ζέσετε) in v.19 soos volg: Jesus verklaar in v.18 dat Hy weer na die dissipels sal terugkeer. Hierdie 'koms' kan of dui op Jesus se terugkeer soos in v.3 verduidelik (wat dus op 'n toekomstige perspektief

mense in hulle verhouding met Jesus oopgaan, is dus 'n gerealiseerde eskatologie. In Jesus het hulle toekoms aangebreek en is 'n lewe wat vir die kosmos ontoeganklik is, vir hulle nou 'n werklikheid. Vir die familie beteken dit dat die bande van die dood verbreek is en dat gelowiges se bestaan ware betekenis ontvang. Dit dui nie noodwendig op aardse welvaart nie, maar op 'n verhouding en kommunikasie met die Vader. Hierdie Goddelike lewe wat aan die kinders geskenk word plaas 'n morele verpligting op hulle. Volgens Schnackenburg (1982:355) kry 'n lewe saam met die Vader beslag in die gemeenskap wat tussen die lede van die groep ontwikkel.

Johannes motiveer dus die besit van die lewe verskillend van Paulus. Lg. motiveer die besit van die lewe in die besit van die Gees. Dit is volgens Paulus die Gees wat die God se mense laat leef. Vir Johannes weer, is dit die liefde (gemeenskap) wat God se mense laat leef.

Bg. kan kortliks opgesom word deur te sê dat Jesus die weg tot die Vader kan wees omdat Hy ook die waarheid en die lewe is. Hierdie drie terme staan dus in 'n verhouding met mekaar sonder dat elk sy selfstandige betekenis verloor. Die lewe is in Jesus bekombaar, want Hy is die ware weg, dus die enigste weg, daarheen. Sonder hierdie weg is die lewe irrelevant. In v. 6-11 word verduidelik hoe Jesus die weg na die Vader is. Hy is die weg tot die Vader omdat Hy die waarheid (openbaring) en die lewe is (v.6). Wanneer mense Hom dus ken, ken hulle terselfdertyd ook die Vader (v.7). Wanneer mense vir Jesus sien, sien hulle terselfdertyd ook die Vader (v.9). Jesus is die weg, die waarheid en die lewe, omdat Hy in die Vader en die Vader in Hom is (v.10, 11). Jesus is die kanaal waardeur die Vader se lewe na Hom kom (Brown 1970:628).

Die eksklusiwiteit wat hierdie aankondiging kenmerk gee volgens Carson (1991:491) die volgende twee gesigspunte weer:

1. Dit is onvoldoende en onmoontlik om God deur ander of voorafgaande openbarings bv. uit verhale te ken. Dit weerspieël die verlossings- en historiese bewussyn van die evangelis.
2. Hoewel Johannes van metafore en beelde uit die godsdiens van die Grieks-Romeinse wêreld gebruik maak, gee hy vir geen enkele oomblik daarmee te kenne dat die Christendom bloot net nog 'n godsdiens tussen vele ander is nie. Die Vader word slegs deur Jesus bereik.

---

dui) of na sy teenwoordigheid deur sy woorde en die Gees (v.23ev). Wat tydsvorm betref is dit vir Van der Watt duidelik dat daar 'n mengsel van hede en die toekoms bestaan.

Met hierdie uitdrukking bereik die skrywer die draaipunt in sy teologiese denke (Schnackenburg 1982:65). Hy voorsien 'n klassieke opsomming van sy siening i.v.m. die redding van 'n mens. Dit is duidelik dat Jesus Christus die spilpunt daarvan vorm.

Jesus klink hartseer dat sy eie mense nog nie sy identiteit erken nie. Dit sou eerder van sy vyande verwag kon word. Sy eie mense maak sodoende hulle geestelike blindheid bekend. Jesus se opmerking in 5.1 (v.9) Τοσοῦτω χρόνω μεθ' ὑμῶν εἶμι is klaarblyklik geen waarborg dat sy mense tot insig van sy ware identiteit gekom het nie.¹⁶⁰

Binne die familiebeeld wat hierdie gedeelte domineer (vgl. die voorkomste van πατήρ en ζωή) verduidelik Johannes dat God deur Jesus kenbaar word. Hulle is een in woord en daad. Om Jesus te ken beteken dan om in geloof en vertrouwe in gemeenskap met Hom te leef wat gevolglik die dissipels terselfdertyd in dieselfde verhouding met God as Vader verbind. Die implikasie is dat God en Jesus soos lede van 'n familie geken word. Elkeen tree volgens sy onderskeie posisie in die familiestruktuur op. In dié lig is dit verstaanbaar dat kennis en lewe komplementerende begrippe is. Om te lewe is nie alleen om te bestaan nie, maar ook om vry op te tree en met die Vader, wat die bepalende faktor van die lewe is, in 'n verhouding te staan.

Jesus se voorwaardelike stelling εἰ...καὶ...ἂν (v.7) klink na 'n verwyf en dit wil voorkom asof die dissipels nog nie in hierdie gemeenskap opgeneem is nie. Tog vervolg Hy dat die dissipels Hom van nou af (ἄπ' ἄρτι) d.w.s. sedert sy aardse lewe (of dalk die gebeure van sy 'uur') ken (γινώσκετε). Met 'ken' word hier geloofskennis bedoel (Engelbrecht 1987:419).¹⁶¹ Dit bevestig die vermoede dat die gebeure van die kruis en die opstanding die finale geboorte van die familie is.¹⁶²

Die parallel tussen kennis (γινώσκειν) en geloof (πιστεύειν), word in kola 4-5.6 (v. 8-9) met 'n soortgelyke parallel uitgebou. Die eenheid tussen die Vader en Jesus word met 'n verdere twee werkwoorde nl. ἔωρακώς (sien)

¹⁶⁰ Die datief (Τοσοῦτω χρόνω) word deur die Nestle-Alant teks gebruik en verwys volgens Carson (1991:494) na die volle tydsduur van Jesus se bediening. Lindars (1981:474) sê dat Jesus se hele lewe 'n openbaring van die Vader was. Die alternatiewe lesing wat in Codex Sinaiticus en Bezae voorgestel word, suggereer die *akkusatief* wat uitdrukking gee aan die verloop van tyd.

¹⁶¹ Volgens Engelbrecht (1987:420) is daar progressie in die kennis (geloof) van die dissipels. Waar hulle gebrek aan kennis by monde van Filippus in v.9 bekend word, vertoon hulle die teendeel in 16:30: 'nou weer ons dat U alles weet'

¹⁶² 'n Alternatiewe lesing word o.a. deur Papirus 66 en Codex Sinaiticus voorgestel wat hierdie verwyf van Jesus in 'n belofte verander. Die bedoeling is dan: 'soos julle my leer ken het, sal julle ook die Vader leer ken. Die bestaande teks, soos ondersteun deur Codex Vaticanus blyk tog die aanneemlike te wees.

en γινώσκω (*ken*) onderstreep. Die woorde *ken* en *sien* staan in een of ander sin met die geloof in verband (Du Toit 1991:335).¹⁶³

Filippus se vraag het volgens Schnackenburg (1982:68) 'n literêre funksie. Die uitdrukking: 'hy wat my gesien het, het die Vader gesien' (v.9) kan nou deur Jesus verduidelik word. Die eenheid wat in vers 8 tussen die Seun en die Vader aan die orde is, word duidelik gemaak. *Wys* (δεῖξον), het volgens 2:18 en 5:20 direkte konnotasies van openbaring. Dit is klaarblyklik waarvoor Filippus vra: 'n direkte teofanie. Jesus wys sy versoek af deur hom na sy geloof in Jesus terug te verwys: hy wat My gesien het, het die Vader gesien. Volgens Schnackenburg (1982:69) is hierdie 'wederkerige formule van immanensie' 'n linguistiese segswyse (vgl.10:38) om die volledige eenheid tussen Vader en Jesus te beskryf. *Wys* (δεῖξον) en *sien* (ἑώρακώς) sluit dus by *ken* (γινώσκω) aan om die metafoer van die familie en die eienskappe waarvoor familieledede moet beskik, uit te spel. Filippus se versoek om die Vader te sien, word deur Jesus met 'n teenvraag beantwoord: καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε. Die bedoeling is duidelik: as jy my ken hoef ek jou nie te wys nie. Of: dit is omdat jy my nog nie ken nie dat jy vra om te sien! Fillipus begeer om die Vader met sy fisiese oë te sien, maar Jesus toon aan hom die Vader op 'n baie meer verhewe manier... 'so that he could see the Father with his spiritual eyes and by such sight enter into full communion with the Father' (Lanski 1961:984). In sy reaksie is dit duidelik dat Jesus van sy mense verwag om te glo dat μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί.

Wys, *ken* en *sien* het op dieselfde saak betrekking nl. 'n intieme verhouding met Jesus wat deur geloof moontlik is. Om in gemeenskap met Jesus te leef beteken om ook in gemeenskap met die Vader te leef. Elkeen van bg. drie werkwoorde het die bedoeling om te openbaar. As Jesus dan deur Filippus versoek word om die Vader te openbaar word hy terug verwys na 'n persoonlike geloofsverhouding met Jesus self. Dit bevestig sy aanspraak dat Jesus die enigste weg na die Vader is. Volgens Kysar (1993:86) is die woorde vir *sien* in die evangelie vervangbaar met 'n sensoriese waarneming en geloofsvisie. Dit is twee begrippe wat, volgens hom interafhanklik van mekaar is. Geloof, beweer hy tereg, het 'n sigbare ervaring nodig om te kan ontwikkel en groei. Dit ontspring nie sonder rede uit die innerlike self nie. Dit is ook die persepsie wat Johannes in sy evangelie tuisbring.

¹⁶³ Du Toit (1991:335) stel dit duidelik dat al die alternatiewe geloofsuitdrukkings in hoofstuk 14 in verband met Jesus se oproep in 14:1 staan: Glo in God, glo ook in My! Dit is m.a.w. geloofsoproep wat onder die subdomein van vertrouwe in God geklassifiseer word.

Waarskynlik is dit ook wat die sg. tekenbron waaruit die evangelie volgens sommige opgebou is, ten doel gehad het.¹⁶⁴

Kan Filippus dan verkwalik word dat hy vir iets vra wat bloot menslik is? Die teleurstelling wat in Jesus se antwoord te bespeur is spruit waarskynlik uit Filippus se behoefte om iets sensories waar te neem. Die implikasie van hierdie teleurstelling is dat hy reeds talle geleenthede gehad het en baie tekens (wonderdade) gesien het, maar steeds nie tot 'n geloofsvisie kan oorgaan nie. Hy bly nog in gebreke om die sigbare data by 'n geloofsvisie te integreer om tot die ware identiteit van Jesus deur te dring. Vandaar dan ook sy onvermoë om die Vader te herken, omdat Jesus en die Vader een is. Hoewel geloof sy oorsprong in uiterlike waarnemings mag hê, vestig Johannes volgens Kysar (1993:87) die duidelike idee dat geloof nie van uiterlike tekens afhanklik kan bly nie.¹⁶⁵

Die vraag kan met reg gevra word of hierdie gegewens, benewens die eenheid tussen die Vader, Seun en kinders, iets meer vir die metafoor van die familie te sê het? Agter die woorde in v.9-11 skuil daar 'n rabbynse beginsel dat 'n man se agent soos hyself is (Mishnah Berakth).¹⁶⁶ Jesus se antwoord wys dat 'n mens deur Hom na die Vader kan kom. Terselfdertyd word die band en innige verhouding tussen die Seun en die Vader onthul. Omdat Jesus Homself aan die Vader onderwerp en die Vader deur Hom werk, kan Jesus daarop aanspraak maak dat Hy die openbaring van die Vader is (Lindars 1981:474).

¹⁶⁴ Kysar (1993:80) sê dat teken (semeion) 'n term in die vierde evangelie is wat Jesus se wonderdade beskrywe. Hy definieer 'semeion' soos volg: 'We might tentatively define the Johannine meaning of sign as an act of Jesus that provides the witness an opportunity for insight into Jesus' true identity.'

¹⁶⁵ 'What we find then in the Fourth Gospel is a rather profound view of the way in which religious faith is rooted in experience...It assigns a primary place to the perception of signs and the basic experience of sensory perception such as seeing and hearing. Yet it claims that beyond the uses of the senses must come a deeper or extrasensual discernment. If one discerns at this deeper level, then out of experience may be born a personal relationship of trust with the Divine Person' (Kysar 1993:95).

¹⁶⁶ Carson (1991:494) verwerp die toepaslikheid van hierdie rabbynse beginsel. Volgens hom is hierdie model geskik vir die woorde wat bv. in 13:20 aangetref word en selfs om die woorde en dade van Jesus aan dié Een wat Hom gestuur het toe te skryf, maar om in die Vierde Evangelie letterlik alles wat Jesus doen as opdragte van die Vader vir Hom te bestempel, is volgens Carson te ver gevoer. Hierdie uitdrukkings is eerder unieke 'seunskap' woordgebruik. Geen gesant sal na die een wat hom gestuur het as sy vader verwys nie en ook nog op gemeenskaplike inwoning tussen hom en sy vader aanspraak maak nie. Hierdie punt van kritiek deur Carson is inderdaad waaroor die rabbynse beginsel handel, nl. dat 'n agent alles moet doen en sê wat deur sy sender aan hom opgedra is. Van der Merwe (1995:306) wys daarop dat die rede waarom Jesus na sy sender as 'Vader' verwys, in 12:45 teruggevind kan word (my Vader wat my gestuur het). Die intieme band tussen sender en gestuurde verduidelik hoe die gestuurde (Jesus) alles wat aan Hom gesê is net só stiptelik uitgevoer het.

Hierdie veelseggende opmerking in 5.7-5.12 (v.10-11) beklemtoon dus die eenheid tussen die Vader en Jesus. Jesus beskou nie sy (ῥήματα) en werke (ἔργα) as sy eie alleen nie, maar ook as dié van die Vader. Hulle woorde en daede stem ooreen. Volgens Van der Watt (1999:6) komplementeer hierdie stelling die aanspraak van Jesus in 5:17 dat Hy en die Vader beide werk. Jesus grond sy aanspraak waarskynlik in 5.7 met die uitgangspunt dat Hy in die Vader en die Vader in Hom is, asook met die woorde in 5.10 (ὁ δὲ πατήρ ἐν ἐμοὶ μένω...).¹⁶⁷ Vir Brown (1986:225) gee μένω uitdrukking aan die innigste moontlike verhouding tussen die Vader en die Seun en word dit ook later (hoofstuk 15) gebruik om die verhouding met die dissipels uit te druk.¹⁶⁸ Jesus onderskei Hom dus van profete wat vir spesifieke take geroep is om dit na 'n sekere tyd af te handel. Hy is na afloop van sy missie steeds blywend aan die Vader verbonde. Hierdie betekenis sluit aan by die baie woonplek (μοναί) wat in v.2 vermeld word. In beide gevalle dui dit op 'n permanente verblyf.

Die sleutel om die Vader in die Seun te sien (herken), gee Jesus self aan Filippus in kola 5.7, 5.11 en 5.12 nl. geloof. Dit word veronderstel dat 'n volgeling van Jesus uit sy geloof moet leef (Barrett 1978:459). Deur die oë van geloof kan 'n gelowige weet dat die eenheidsband Jesus en die Vader saamsnoer. Schnackenburg (1982:78) formuleer hierdie eenheid as: 'the Father is similiary in him and reveals himself perfectly through him, expressing himself, as it were in him.'

Die familiebeeld

Hierdie innige verhouding tussen Jesus en die Vader, spreek in v.10b duidelik as Jesus sê dat sy woorde en werke nie sy eie is nie. Dit is deur die Vader aan Hom gegee om uit te voer. Jesus weerspieël die Vader se wil in woord en daad. Hierdie optrede van Jesus stem grootliks ooreen met die verwagtings wat aan 'n seun in die eerste-eeuse familie opset gestel is. Die familiebeeld wat hierin na vore kom is dié van 'n vader wat aan sy seun sekere opdragte gee om uit te voer. Die seun staan onder gesag van die vader en is gehoorsaam aan sy opdragte. Hy voldoen dus aan die Vader se verwagtings. As 8:28 hiermee saam in ag geneem word, ontvou die beeld

---

¹⁶⁷ Volgens Louw and Nida (1989:729) word μένω in die domein van 'bly' geklassifiseer met die betekenis: 'to remain in the same place over a period of time.'

¹⁶⁸ Munzer (1986:225) skryf dat 40 van die 118 voorkomste van μένω in die N.T. by Johannes aangetref word.

verder deurdat Jesus vir sy werk deur die Vader onderrig is.¹⁶⁹ Die figuurlike vertolking van hierdie werkwoorde bou die metafoor van die familie uit deurdat die aspek van hulle onderrig ter sprake gebring word.¹⁷⁰ Die Vader word voorgedhou as die hoof wat onderrig gee en die Seun in staat stel om sy opdragte uit te voer. Die metafoor van die *onderrig* in die familie word sodoende geaktiveer.¹⁷¹ Die eenheid in die familie verseker dat die Seun volgens sy identiteit optree en gehoorsaam is aan die onderrig wat Hy van die Vader ontvang het.¹⁷² Die ouerlike rol was volgens Dixon (1991:118) deurslaggewend vir die ontwikkeling van die karakter van 'n kind. Binne die antieke familie het die oordrag van gebruike wat die *karakter* van 'n spesifieke familie uitgedruk en verteenwoordig het, die hoeksteen van 'n gemeenskaplike sisteem gevorm. Philo herinner sy lesers dat 'n 'ware' vader nie vreemde instruksies aan sy seun sou oordra nie.¹⁷³ Antieke Mediterreense mense het in die algemeen volgens die gebruike van die gemeenskap of *oikos* gefunksioneer. Dit was ook die gemeenskap wat grootliks vir die neerlegging van individue se identiteit verantwoordelik was.¹⁷⁴ 'n Familielid was derhalwe onder sosiale druk om hulle vaders te

---

¹⁶⁹ In 5:20 word gesê dat die Vader aan Jesus sekere werke getoon het. Die inhoud van hierdie werke word in v.21 i.t.v. *die gee van lewe* en die *uitoefening van oordeel* (5:22,29-30) gedefinieer. Volgens Van der Watt (1999:6) kom dit voor of die toon van die daad deur die Vader tot die bemagtiging van Jesus om dit uit te voer gelei het. Dit vorm klaarblyklik die agtergrond van die uitdrukking in 14:10-11 dat die Vader wat in Jesus bly die werke deur Jesus doen.

¹⁷⁰ Volgens Dixon (1991:118) was beide vaders en moeders of mense deur hulle aangestel, verantwoordelik vir die onderrig van kinders. Dionysius van Halicarnassus (Boek II XXVI.2-4) beskryf o.a. die mag wat die vader oor 'n kind in die Romeinse situasie gehad het. Hierdie regte het behels dat 'n ongehoorsame kind gestraf kon word en selfs gevangenstraf kon insluit. In uiterste gevalle kon selfs die doodstraf opgelê word.

Tacitus in sy *Dialogus de Oratoribus* 28-29 beklemtoon die deeglike opvoeding wat deur ouers vir hulle kinders gegee moes word.

¹⁷¹ Van der Watt (1999:32) is versigtig om te impliseer dat alle onderrig in die antieke wêreld volgens een patroon en oral op dieselfde wyse geskied het. Nogtans gee Johannes sy voorstelling van hoe die onderrigproses tussen die Vader en die Seun verloop het.

¹⁷² Die leiers van die land is ook 'vaders' genoem (*pater patriae*) wat 'n aanduiding is dat die basiese sosiale patrone van die familie na ander sosiale vlakke oorgedra is. Die familie vorm dus die basiese oriënteringspunt van die samelewing (Shelton 1988:13).

¹⁷³ *De Specialibus Legibus* II 236. Die wyse waarop onderrig plaasgevind het, is 'n onderwerp wat goed bespreek word in antieke literatuur.

¹⁷⁴ Robinson (1981:30) sê die groep het 'n bewustheid (identiteit) besit, wat aan individuele lede oorgedra is. Die identiteit is dus nie soos in die Westerse samelewing individueel bepaal nie.

gehoorsaam of om die voorbeeld van meer belangrike persone in die familie bv. die oudste seun, na te volg.¹⁷⁵

Dit is nie moeilik om die twee parallelle wêrelde, nl. dié van ‘n gewone gesin waarin ‘n vader sy kinders onderrig en die geestelike groep van God se mense, te herken nie. Moontlik kan nog gevra word wat die inhoud van die woorde en werke behels? Volgens Schnackenburg (1982:69) word Jesus se sigbare werke hier veronderstel. Dit is m.a.w. die werke wat as tekens sy ware identiteit openbaar en tot geloof aanleiding gee. Carson (1991:495) sluit hierby aan as hy die werke opsom as: God se reddende koninkryk wat deur Jesus se bediening werkzaam is. Jesus se werke is volgens hom ‘non-verbal Christological signposts’. Van der Watt (1999:257) vertolk Filippus se vraag dat Jesus die Vader aan hulle moet toon (v.8-9), as ‘n implisering dat genoegsame kennis by die dissipels ontbreek. Hierdie verwysing kan volgens hom as ‘n uitbreiding van die onderrigtaal en -beeld beskou word, en dien om die metafoor verder uit te bou.

Tomas se vraag na die bestemming van Jesus bied ten slotte aan Hom die geleentheid om Homself by wyse van ‘n ‘Ek is’-uitspraak duideliker te openbaar. Daaruit blyk dat Jesus eksklusief die weg na die Vader is. Die verhouding tussen die Vader en Jesus kom in hierdie verse veral ter sprake. Jesus realiseer as die weg deurdat mense tot kennis (geloof) in Hom kom. Wie Hom sien vir wie Hy is, sien terselfdertyd ook die Vader. Só is Hy die weg na die Vader. Op dié wyse is Hy ‘n ware uitdrukking van die Vader en word hulle eenheid sterk beklemtoon. As verteenwoordiger van die waarheid is Jesus die egte openbaring van die Vader. Die lewe wat in Hom is dui nie op ‘n aardse of fisiese lewe nie, maar moet geestelik verstaan word. Jesus bring die lewe wat uit die aktiewe eksistensie en nabyheid van die Vader verwys. Dit plaas die familielewe van God se mense binne die kontoere van die Goddelike realiteit (Van der Watt 1985:662).

Ekklesiologiese perspektiewe

Die *gemeente* handhaaf die leerstelling van die monoteïsme. Danksy die eenheid tussen Jesus en die Vader kan die *gemeente* bestaan. Om Jesus te sien en te ken (in verhouding met Hom te staan) is om die Vader te ken en te

---

¹⁷⁵ Lassen (1992:249) beklemtoon ook die feit dat kinders wetlik onderworpe was aan die gesag en dissipline van hulle ouers terwyl Malina & Neyrey (1991:29) die verantwoordelikheid van kinders om hulle ouers te gehoorsaam aan die eer en skaamte van die familie verbind.

sien en gevolglik ook met Hom in verhouding te staan. Die *gemeente* leef met die eskatologiese verwagting van 'n eindbestemming by die Vader. God se mense leef nie deur fisiese aanskoue nie, maar deur die geloof. Deur die geloof is die eenheid tussen Vader en Seun sigbaar en is dit ook moontlik om via Jesus vir God as Vader te ken. Dit is alleen wanneer God via die Seun geken word, dat God se status vir gelowiges na dié van 'n Vader verander. Dit is m.a.w. slegs danksy die eenheid tussen die Vader en die Seun en via die Seun se optrede, vir gelowiges moontlik om in 'n verhouding met die Vader te kan staan en in sy familie opgeneem te kan word. Hierdie moontlikheid bestaan danksy die Seun wat die inisiatief neem en die weg vir sodanige verhouding baan. Dit is belangrik om daarop te let dat Jesus eksklusief die weg tot die Vader baan. Die gelowiges lewer daartoe geen bydrae nie. Dit moet as 'n gawe van Jesus vertolk word, wat slegs in die geloof vir sy mense realiseer. In hulle geloofsverhouding met Jesus is God se mense na hulle geestelike eindbestemming (huis) by die Vader onderweg. As mense wat Jesus as die weg na die Vader bewandel, m.a.w. Jesus se woorde ter harte neem (glo), leef die hulle met gemoedsrus en sonder bekommernis oor die dag van môre (v.1). Die uitwerking wat die geloof in Jesus se woorde vir die *gemeente* bring, staan direk met 'n leefwyse van rus en sekuriteit in verband. Om Jesus vir die eindbestemming te vertrou is om binne 'n gerealiseerde eskatologie te leef. Hulle geloofsverhouding met Jesus het direkte implikasies vir hulle daaglikse leefwyse as familie van God. Die kontinuering van Jesus se lewe het nie alleen direkte implikasies vir die onderlinge lewe binne die *gemeente* nie, maar ook t.o.v. hulle getuienistaak na buite. 'n Geloofsewe bestaan uit 'n dieper en verder kyk as bloot die sigbare werklikheid. Dit beteken dat die God se mense van 'n onsigbare werklikheid bewus is en daarvolgens beplan en dink. Dit is hulle strewe om die wêreld iets van hierdie onsigbare werklikheid te laat sien m.a.w. ook uit die geloof te laat lewe.

Die *gemeente* het die verantwoordelikheid om God aan die wêreld te toon.

Ekskursie: Ἐγώ εἰμι

In 14:6 sê Jesus van Homself: Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Dit is een van die sewe sg. openbaringsformules in die Johannese evangelie.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Die ander 6 is:

Ek is die brood van die lewe (6:35, 48)

Ek is die lig vir die wêreld (8:12)

Ek is die deur (vir die skape) (10:7, 9)

Ek is die goeie herder (10:11, 14)

Dit is miskien nodig om kortliks na hierdie uitdrukkings te verwys, omdat die innerlike lewe van die ekklesia en sy sendingarbeid klaarblyklik daarmee verbind kan word en gevolglik kan help in die verduideliking. 'n Kultiese en liturgiese bedding vir sommige van hierdie uitdrukkings is 'n sterk moontlikheid. Veral die uitdrukking van Jesus as die *brood van die lewe* kan 'n sakramentele (nagmaals) verbinding hê, terwyl sy voorstelling as die wynstok en lote ekklesiologiese dimensies vertoon. Die kontras met die ongelowige Judaïsme kan in die beeld van die goeie herder aangevoel word. Brown (1970:cx) toon aan dat hierdie uitdrukking van Johannes as die ekwivalent van die Sinoptiese uitdrukking 'Koninkryk van God/hemel' beskou kan word. Barrett (1978:292) stem hiermee saam en meld dat die $\epsilon\gamma\omega$ dikwels in gelykenisse versteek is in die uitdrukking: 'die koninkryk van God/hemel is soos...'

Sonder om die herkoms en historiese agtergrond van hierdie uitdrukkings in besonderhede na te gaan, sluit ek aan by 'n kort **samevatting** deur Schnackenburg (1982:88):

1. Johannes se toepassing van hierdie O.T. openbaringsformule uit die mond van Jahwe ken aan Jesus buitengewone status toe, sonder om Hom direk met God te identifiseer.
2. Jesus tree as God se eskatologiese openbaarder op, dog hierdie openbaring dui op sy verlossing en is bedoel vir dié wat glo.
3. As Seun van God staan Jesus in die aller intiemste verhouding tot die Vader en maak hy die eksklusiewe uitspraak om die enigste weg tot die Vader te wees.
4. Omdat Jesus se openbaring die karakter van verlossing dra, bied Hy homself ook aan as die ware brood, die lig vir die wêreld, die deur tot die lewe, die goeie herder, en die opstanding en lewe.
5. Johannes se $\epsilon\gamma\omega \epsilon\iota\mu\iota$ uitsprake is dus by uitstek 'n aanduiding van sy Christologie en soteriologie. Sy verlossing word sigbaar - met beelde - voorgestel. Hierdie beelde wil hoofsaaklik een boodskap tuisbring: Jesus het gekom om die *lewe* (in oorfloed) aan mense beskikbaar te stel.
6. Jesus is God se gawe aan die mens en in hom word die Vader herken. Watter agtergronde het 'n rol gespeel in die keuse van hierdie woorde?

Ek is die opstanding en die lewe (11:28)

Ek is die ware wynstok (15:1,5)

Die mees algemene gebruik vir die formule is saam met 'n metafoor.

‘n Mandese en gnostieke agtergrond is voorgestel, maar is na deeglike ondersoek bevestig en afgewys. ‘n Ou Testamentiese agtergrond is as ‘n sterk moontlikheid geopper. Opgrawings by Qumran het getoon dat ‘die weg’ ook in die Judaïsme in absolute terme gebruik is. Die Qumran gemeenskap het hulleself gesien as ‘n groep wat die ‘weg van die Here’ bewandel het, en ook Johannes die Doper het die ‘weg’ vir die Here berei. Die aanduiding is sterk dat Johannes uit hierdie ketting van gebruike geput het toe hy hierdie woorde neerslag laat vind het.

Dus: ‘n Ou Testamentiese beeld wat in Joodse sektes verder ontwikkel is en uiteindelik in ‘n Christelike konteks afgerond is.

14:12-14

5.13	[	ἀμήν
5.14		
5.15	[	λέγω ὑμῖν,
5.15.1		ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ
5.15.2		τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
5.15.3		κάκεινος ποιήσει,
5.15.4		καὶ μείζονα τούτων ποιήσει,
5.15.5	ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι·	
5.16	[	καὶ ὃ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω,
		ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ·
5.17	[	ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω.

Inleiding

Jesus maak 'n nuwe begin, maar beweeg steeds binne die raamwerk van die geloof (ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ).¹⁷⁷ Sekere beloftes volg nou wat vir die dissipels na die hemelvaart van krag sal word. Die vraag bly steeds: Hoe gaan die dissipels Jesus se weggaan hanteer?

In 5.15.1-5 (v.12) volg 'n belangrike aankondiging wat as 'n antwoord op hierdie vraag dien. Die belofte word aan die gelowiges gemaak dat hulle as agente van Jesus sal deel in sy werk. (Woll 1996:230). Die belofte dat die dissipels selfs groter werke as Jesus sal doen (καὶ μείζονα τούτων ποιήσει) is verstommend. In die vorige deel (v.10, 11) waar die werk van die Vader (τὰ ἔργα) ter sprake gekom het, is Jesus as die alleen-agent daarvan uitgesonder. Nou word die dissipels bemaagtig om dieselfde en selfs

¹⁷⁷ Die dissipels sal weens hulle eenheid en verbintenis met Jesus en die Vader ook deel in die krag waartoe hulle beskik (Brown 1970:633).

groter werke as Jesus te verrig. Dit is een van twee beloftes in v.12-14.¹⁷⁸ Die gesag van die dissipels om hierdie werk te verrig, word vanaf v.16 met 'n derde belofte nl. dié van die ἄλλον παράκλητον, bevestig.

Die voorkomste van die familieterm πατήρ is opvallend.

Die eenheid tussen die Vader en die Seun soos beskrywe met hulle gemeenskaplike woorde en werke in die vorige perikoop (5.9 en 5.12), word in hierdie gedeelte dus uitgebrei om ook die dissipels daarby in te trek. Hulle sal dieselfde en selfs groter werke as Jesus doen. Semi-kolon 5.15.1 lê met die konstruksie (πιστεύειν + εἰς) die band van die geloof weer in Jesus vas. Sonder hierdie verbinding is niks verder moontlik nie. Die rede waarom die werke van die dissipels groter as dié van Jesus genoem kan word, is nie omdat die enige persoon groter as Jesus is nie, maar ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι.¹⁷⁹ Die een wat in (5.16 v.13) steeds vir die werke verantwoordelik bly, is Jesus (ποιήσω). Jesus keer na sy Vader terug, maar die Vader doen deur die Seun werke wat die heerlijkheid van die Seun openbaar (Brown 1970:633). Schnackenburg (1982:80) sê dat die werke van die dissipels in dieselfde lig as dié van Jesus gesien moet word.¹⁸⁰ Dit is deur die sending van die dissipels dat die werk van Jesus deur die hele wêreld en deur alle eeue sal versprei (Lenski 1961:989). Hierdie werke word nie alleen tot daad van welwillendheid, of liefde 13:34-35), of die proklamering van Jesus se woorde (v.10), beperk nie.¹⁸¹

Die vraag wat gevra moet word is wat die 'groter' werke van die dissipels behels. Van der Merwe (1995:224) vind 'n verduideliking deur na Matt.12:21ev. asook Mark.11:23e.v. te kyk. Geloof wat sonder twyfel is, kan berge versit. Bultmann (1941:471e.v.) sê dat die dissipels se werk wat tot die lewe opwek 'n groter effek as Jesus s'n inhou aangesien Hy na die Vader terugkeer en nou deur die dissipels sy werk kontinueer. Met Jesus se terugkeer is die verlossing van mense bewerkstellig. Nou kan die groter daad van die verlossing in werking begin tree (Lenski 1961:989).

---

¹⁷⁸ Die tweede belofte is dat alle versoeke wat in die naam van Jesus gemaak word, verhoor sal word.

¹⁷⁹ Bultmann (1941:472) en Newman & Nida (1980:462) meld beide dat die ὅτι klousule die rede vir die groter werke verskaf.

¹⁸⁰ Jesus se werke word in die vierde evangelie 'tekens' genoem, en nie soos in die Sinoptiese evangelies, 'wonders', nie. Hierdie werke dui op Jesus as die gewer van lewe of op die gawe van die lewe self. Met 'n geestelike interpretasie van die tekens, word die uitlegger gehelp om verlossing te behaal (Nicol 1972:103 e.v.)

¹⁸¹ 'Jesus works may include more than his miracles; they never exclude them' (Carson 1991:495).

Carson (1991:497) kom by wyse van eliminasie by 'n duidelike verklaring vir hierdie vreemde opmerking uit.¹⁸² *Hy volg twee aanwysings uit die teks vir sy antwoord.*

1. die opmerking (ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι) en
2. ander gedeeltes bv. 5:20 wat na die werk van Jesus verwys. Die basis van die 'groter werke' setel volgens hom in beide gevalle in Jesus se vertrek na sy Vader. Hierdie opmerking plaas die werk van Jesus en die dissipels in 'n tydperk ná sy dood en opstanding. Die konteks is dus van groot belang om die belofte reg te verstaan. Die werke wat ná sy dood volg is groter omdat dit in 'n nuwe bedeling plaasvind. Dit is duideliker en spreek onmiskenbaar van Jesus se oorwinning en krag. Fee (1989:173) beskryf dit soos volg: 'These greater works have in view the 'other sheep' of 10:16, those who believe in me through their word (17:20).' Hierdie werke moet volgens hom kwalitatief verstaan word. Dit is ook werke wat in die bedeling van die Gees gedoen word. Die Gees gee aan die gelowiges hierdie werke om te doen. Die werke waarvan in (1:50; 5:20) melding gemaak word staan in die konteks van oordeel en die gee van lewe. Dit bevestig die vermoede dat gelowiges in hierdie twee werke sal deel.¹⁸³ Van der Merwe (1995:225) interpreteer die 'groter' werke van die dissipels eerstens as manifestasies van Jesus se ware en lewende krag en tweedens as die bekendmaking van God se oordeel wat in Jesus t.o.v. ongeloof manifesteer.

Die opwekking van Lasarus uit die dood is 'n werk wat die Vader aan Jesus gegee het, maar die dissipels sal ook daaraan meedoen as hulle mense tot 'n 'geestelike lewe' opwek. Hulle sal ook deel verkry aan die oordeel omdat hulle krag oor sonde sal hê. Die Heilige Gees wat die wêreld van sonde sal oortuig (16:8,11) sal tot hulle beskikking wees (vgl. ook 12:16-17). Die Gees sal God se mense aan die woorde van Jesus herinner om die voortsetting van sy werk te verseker (14:26).

Johannes se vermelding van 'groter werke' dra 'n eskatologiese karakter en verskil in dié opsig van die Sinoptiese evangelies (Matt. 20:21; Mark. 16:17-18).

Die metafoor van die onderrig in die familie word nou op die dissipels van toepassing gemaak. Die Vader het die Seun vir sy werk bekwaam en die Seun sorg dat die kinders in hierdie onderrig deel. Hulle werke vorm 'n deurlopende lyn met dié van die Vader en Seun. Die positiewe voorbeeld

¹⁸² Carson meld dat die groter werke van die dissipels kwalik groter dade van liefdadigheid en medemenslikheid as dié van Jesus sou behels. Dit sou ook nie meer werke as Jesus s'n wees nie en sou beswaarlik meer skouspelagtig of bo-natuurlik as bv. die opwekking van Lasarus kon wees.

¹⁸³ Brown (1970:633)

wat die vaders aan hulle families gestel het, was van die uiterste belang.¹⁸⁴ Kinders tree volgens die karakter van die familie op.¹⁸⁵ As daarop gelet word dat hierdie gedagtes in die konteks van Jesus se vertrek na sy Vader vermeld word, kan gesê word dat die gelowiges Jesus se optrede ná sy vertrek sal voortsit (Van der Watt 1985:650).

God se mense word verder van 'n onuitputlike bron voorsien. In 5.16 en 5.17 ontvang hulle die belofte dat Jesus hulle gebede in sy Naam sal verhoor. Moet dit as 'n ope uitnodiging vir enige versoek beskou word? Die belofte dat die gebede van die gelowiges verhoor sal word, word met *καί* aan die belofte van 5.15.1-5.15.5 verbind. Die dissipels sal groter werke lewer omdat Jesus en die Vader hulle gebede sal verhoor.¹⁸⁶ Om 'in Jesus se naam' te vra is nie oorspronklik 'n Johannese segswyse nie.¹⁸⁷ Die skrywer vind aansluiting by 'n O.T. en Joodse wyse van uitdrukking wat gewoonlik in kontekste van openbaarmaking en sending gebruik is. 'n Persoon wat in iemand anders se naam gestuur is om sy wil te proklameer, kon aanspraak maak op die sender se naam.¹⁸⁸ Die skrywer voeg iets meer by as bloot die gebruik van 'n formule. As daar in die naam van Jesus gebid word geskied dit met die veronderstelling dat daar eenheid tussen Jesus en die bidder is. Van der Watt (1999:28) beklemtoon dit ook deur te sê dat gebede in dieselfde sfeer as dié van Jesus gebid moet word.¹⁸⁹ Vir Fee (1989:173) dui die 'Naam' waarin gebid word die kontoere van die gebed aan. Dit is om besorg te wees oor die dinge waarvoor Hy ook besorg is. Dit is m.a.w. nie 'n onvoorwaardelike

¹⁸⁴ Gielen (1990:147) noem dit 'Vorbildcharacter'.

¹⁸⁵ Dixon (1991:110) sê: 'The maintenance of social standing and family honour was a function of the children....Roman sons and daughters literally bore the family name and could bring glory or discredit on it by their behaviour.' Roberts (1984:157) toon ook aan hoe vaders verantwoordelik was om die tradisie oor te dra soos wat hy dit self ontvang het. Bund (1979:546) toon aan dat selfs diegene wat van die vader afhanklik was, soms as deel van die familie beskou is.

¹⁸⁶ Drie maal in die afskeidsrede word die uitnodiging tot gebed aan die dissipels gerig: 14:13-14 (versoeke tot Jesus wat Hyself sal beantwoord); 15:7,16 en 16:23-26 (versoeke tot die Vader wat Hy in Jesus se naam sal beantwoord).

¹⁸⁷ 'While John stresses this motif it is not original with John. In prayer the Jews frequently recalled the patriarchs in the hope that God would be touched by the remembrance of those holy men and prayer in Jesus name may have originated in similar manner' (Brown:1970:635).

¹⁸⁸ 'The Johannine Jesus therefore appeals to his Father's name...and his disciples may also appeal to him because he has sent them' Schnackenburg (1988:73).

¹⁸⁹ Vgl. ook Fee (1989:173)

versekering dat alle versoeke sonder meer voorsien sal word nie.¹⁹⁰ Dit beteken dat die belange wat Jesus verteenwoordig, vir die bidder ook prioriteit moet wees. Hierdie spesiale verhouding tussen Jesus en bidder verskaf die nodige vrymoedigheid om 'in Sy naam' toenadering te soek. Die gedagte van 'inwoning' ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί ἐστίν (4.8 en 4.11) word in 5.16 en 5.17 voortgesit. Dit dui op die eenheid in die familie. Omdat die gelowige een met Jesus is en Jesus een met die Vader bestaan daar geen twyfel dat gebede verhoor sal word nie.¹⁹¹ Gebedsversoeke kan dus nie in stryd met die belange van die familie as eenheid wees nie. Die inhoud van die gebede moet die familie-eenheid nie skaad nie. Dit moet onderworpe bly aan Jesus se gesag. Dit behels verder dat gebede die belange van God se mense moet verteenwoordig. Die beantwoording van gebede loop uit op die verheerliking van die Vader deur die Seun (5.16).

Die familiebeeld

Die verwysing na die gebede van die dissipels in die afskeidsrede (14:13-14; 15:7,16 en 16:23-26) word deur Johannes as 'n openlike gesprek met die Vader uitgebeeld.

Die werkwoord ἀτήσητε, sou as 'n letterlike uitnodiging van Jesus vertolk kan word, maar 'n metaforiese verstaan gee uitdrukking aan die kommunikasieproses tussen familielede (Van der Watt 1999:270). Kinders kon in die antieke Mediterreense familie hulle ouers openlik en met vrymoedigheid nader.¹⁹² Dit is klaarblyklik Johannes se idee met die beskrywing dat God se mense genooi word om dieselfde te doen. Die verhouding tussen gelowiges en God word gekenmerk aan spontaneïteit en openheid. In Jesus se gespek met die dissipels is dit duidelik dat hulle versoeke teen die agtergrond van sy terugkeer na die Vader verstaan moet word. Die *kommunikasie* met die Vader en die kinders se versoeke tot Hom, word gekwalifiseer met die voorskrif dat dit in die naam van Jesus moet geskied. Daarmee word aangedui dat die belange van die familie voorop staan. Die versoeke behoort in harmonie met Jesus se wense te

---

¹⁹⁰ Barrett (1978:475)

¹⁹¹ Schnackenburg (1982:102) beklemtoon die eenheid tussen die Vader en die Seun.

¹⁹² Spontane interaksie was deel van antieke families: Dionysios van Halicarnassus (Ant. Rom. 7.66.5): 'conferring together about what was just and fair like brothers with brothers or children with their parents in a well governed family, they settled their arguments by persuasion and reason'.

wees en die behae van die Vader te seek. Selfsugtige versoeke skaad die eenheid en dien nie die belange van die familie nie.

Die onderrig van die Vader wat die Seun vir sy sending bekwaam gemaak het, sluit nou ook die kinders in. Hulle deel in die eenheid van die familie deur die werke van die Seun selfs ná sy vertrek te kontinueer en uit te brei. Hulle is gevolglik ook met die nodige kennis toegerus om deur die Seun gestuur te word.

Ekklesiologiese perspektiewe

Vanaf v.12 word Jesus se verwantskap met sy mense uitgebeeld. Twee belangrike aspekte van die *gemeente* se bestaan word beklemtoon. Die kerk kontinueer die werk van Jesus deur meer en groter werke as Jesus te lewer. God se mense het dus nie alleen die opdrag om op 'n sekere manier (met liefde) onderling teenoor mekaar op te tree nie, m.a.w. om iets vir mekaar te *wees* nie, maar het ook die verantwoordelikheid om te werk, m.a.w. om sekere dinge te *doen*. Inderwaarheid is dit die Vader wat die werk van die ekklesia, deur die Seun, verrig. Die werk sluit aan by dit wat Jesus self gedoen het en staan in verband met die (geestelike) opwekking tot lewe. Die *gemeente* kontinueer sodoende Jesus se werk. Die werk word groter as dié van Jesus bestempel omdat dit in die bedeling ná Jesus, m.a.w. nadat Jesus se sending op aarde voltooi is en Hy na sy Vader teruggekeer het, plaasvind. Die uitdra van die boodskap bring nuwe lewe in die duisternis as mense met geloof daarop reageer en Jesus ken. Die 'groter werk' van die *gemeente* kan as sy 'sending suksesse' geïnterpreteer word. Daarmee word die weg na die Vader bewandel en dui die gelowiges die eindbestemming vir mense deurlopend aan. Die voortgang van die kerk word met die geloof en liefdeswerk van mense wat aan God toegewy is verseker. Daarmee word verseker dat die oë van die gemeente na 'buite' d.w.s. na diegene buite die geloofsgemeenskap, gerig word, sodat die buitelanders voortdurend geïdentifiseer en raakgesien en met Jesus se werke bedien kan word. Die gebedsversoeke van die gelowiges t.o.v. hulle redding sal nie deur God onbeantwoord gelaat word nie.

Die teendeel is ewe-eens 'n verantwoordelikheid van die *gemeente* wat uit hulle 'groter werke' spruit nl. die hantering van die sleutels van die koninkryk. Die toepassing van die tug en die uitsluiting van ongelowiges val onder die jurisdiksie van die ekklesia. Daarvoor moet die oë van die *gemeente* weer voortdurend na 'binne', op sy eie lede, die gelowiges, gerig wees, ten einde te waak oor die suiwerheid van sy eie lede se geloof.

Die wyse waarop Jesus se teenwoordigheid in die midde van die geloofsgemeenskap realiseer geskied d.m.v. die verhoring van hulle gebedsversoeke. Hy beantwoord dit graag omdat die versoeke ‘in lyn’ met die Vader se wil is en in die Naam van Jesus gevra word. Die gemeente se versoeke strek gevolglik tot sy eie heil, want die heil van die *gemeente* bevorder die glorie van die Vader. Gebed word van alle selfsugtige begeertes gesuiwer deurdat die kontoere van die gebede nie deur individuele behoeftes en wense getrek word nie, maar deur die groter belange van God en sy koninkryk. Individuele versoeke kan wel ook tot God gerig word, maar het altyd die wil van God as die laaste sluitsteen. In sy uitvoering van dit wat die gemeente van Hom vra word Jesus betrek by die werke wat hulle lewer. Gebed is dus ‘n onmisbare element van die gemeentelike lewe. Met die verhoring van gebede het die gelowiges die *bewys* en *versekering* dat sy prioriteite suiwer is en die Vader in sy optrede verheerlik word.

14:15-24

5.18 Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε·

5.19 κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα

5.20 καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει
 ὑμῖν ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ᾦ,
 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
 ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν,
 ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ
 οὐδὲ γινώσκει·

5.21 ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό,
 ὅτι παρ' ὑμῖν μένει
 καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

5.22 Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς,

5.23 ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

5.24 ἔτι μικρὸν

5.25 καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ,

5.26 ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με,
 ὅτι ἐγὼ ζῶ
 καὶ ὑμεῖς ζήσετε.

5.27 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
 γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου
 καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ
 κἀγὼ ἐν ὑμῖν

5.28 ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου
 καὶ τηρῶν αὐτάς
 ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με·

5.29 ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,

5.30 κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν

5.31 καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν.

6 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας,
 οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης

6.1 Κύριε,

6.2 καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν
 καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

7 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς

8 καὶ εἶπεν αὐτῷ,

8.1		'Εάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει,
8.2		καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν,
8.3		καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα
8.4		καὶ μονήν παρ· αὐτῷ ποιησόμεθα.
8.5		ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ·
8.6		καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς
8.7		ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Inleiding

Hierdie tweede afdeling van hoofstuk 14, (v.15-24), neem die volgende struktuur aan:

- Semi-kola 5.18-5.21 (v. 15-17): Eerste belofte
 5.21-5.31 (v. 18-21): Tweede belofte
 6-8.7 (v. 22-24): Derde belofte

Barrett (1978:461) is korrek in sy stelling dat die voorwaardelike sin *ἐὰν ἀγαπᾷτέ με*, die grammatika van 5.18-5.20 (v.15-17) en die gedagtegang tot 5.28 (v.21) bepaal. Die klem val in hierdie gedeelte op die 'tussentyd', m.a.w. op dié tyd voor Jesus se finale terugkeer. *Die kenmerk van hierdie tyd is die liefdesgemeenskap tussen die Parakleet, Jesus self en die dissipels.*

Die tema van die liefde word drie keer met gehoorsaamheid/bewaring van gebooi verbind (5.18; 5.28; 8.1). In al die gevalle word die belofte van die Goddelike teenwoordigheid bygevoeg: 5.18-5.20 (die Parakleet); 5.22-5.28 (Jesus); en 8-8.7 (die Vader en Jesus).

Twee sake kom vir die eerste keer in die afskeidsrede ter sprake: die Gees van God en die dissipels se liefde vir Jesus. V.15-24 sou ook verder onderverdeel kon word in 5.18-5.20 (die koms van die Parakleet), 5.22-5.28 (die terugkeer van Jesus) en 6-8.7 (die koms van die Vader saam met Jesus). Daar is dus sprake van 'n drieërlei terugkeer na diegene wat Jesus liefhet en sy gebooi bewaar, sprake nl. dié van die Parakleet (v.16), Jesus (v.18) en die Vader en Jesus (v.23).

Die bespreking verder volg nie noodwendig hierdie indeling nie, maar sluit eerder temas by mekaar aan. Woll (1980:232) sien v.12-17 in geheel en som dit soos volg op: 'Vv.12-17 are to be understood as setting forth a doctrine of secession based upon the departure of Christ. The investiture of the believer with authority to do the works of Jesus is promised, an

authority defined in terms of intercessory powers and based upon the indwelling of the Paraclete, also conceived as a successor figure who takes the place of the departing 'first' Paraclete.'

Die opvallendste familieterme in hierdie gedeelte behels: ἀγαπάτέ (8 keer), πατήρ (5 keer), ζῶ, en ὀρφανούς. Hierbenewens lê verskeie uitdrukkings klem op die eenheid: ὑμιν μένει καὶ ἐν ὑμιν ἔσται (5.21) ; ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου (5.27) ; καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν (5.27) ; καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα (8.4). Opvallend is ook die herhaling van 'n aantal terme wat reeds vroeër in die familiekonteks ter sprake was: θεωρεῖ ; γινώσκει ; λαβεῖν ; μένει. Hierdie werkwoorde is figuurlik vertolk en het gevolglik die familiebeeld uitgebou met 'n metaforiese uitbeelding van die eenheid tussen die lede. Dit kom weer hier ter sprake, maar word ook verder geneem met die opmerking (5.20) dat die wêreld vanweë sy onvermoë om te ontvang, te sien en te ken nie deel van hierdie eenheid is nie.

In kolon 2.26 (v.19) sê Jesus van Homself dat Hy leef en dat die dissipels sal leef. Met die bespreking van v.6 is reeds aandag aan die betekenis van ζῶ gegee. Die gelowiges sal dieselfde modus van bestaan met Jesus deel. (Van der Watt 1986:646). 'n Positiewe verhouding tussen Jesus en die gelowiges kom deur Jesus se lewe tot stand. Dit beteken dat die bestaanswyse tussen Jesus en die dissipels ooreenstem. Hierdie lewe geskied nie op 'n fisiese vlak nie. Die lewe waarvan Jesus praat het die eienskap om Hom 'sigbaar' te laat word, selfs al kan hy nie met die blote oog gesien word nie. Dat Jesus lewe, het benewens die feit dat die dissipels ook sal lewe, bepaalde gevolge vir sy mense. Hierdie stelling (ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε.) word voorafgegaan deur drie *aankondigings* van Jesus in (5.22-5.26; v.18-20):

1. Hy sal die dissipels nie as wese agterlaat nie (v.18). Reeds is ὀρφανούς as familieterm geïdentifiseer. Die posisie van die dissipels ná Jesus se hemelvaart sal nie mistroostig wees nie. Sy volgelinge deel immers in sy soort lewe. Alhoewel hulle Hom nie meer fisies sal sien nie, sal die lewe in die gemeenskap vir sy afwesigheid vergoed. Hulle sal daar dieselfde wyse van bestaan voortsit as toe Hy nog met hulle was. Dit sal hulle eensaamheid verdryf. Die gedeelte wat direk op hierdie eerste aankondiging volg is swaar gelaai met familieterme wat die eenheid in God se familie beskryf (v.20-21).

2. Jesus kom weer na die dissipels terug. Daar bestaan nie eenstemmigheid onder kommentatore waarna hierdie terugkeer van Jesus verwys nie.¹⁹³

Daar is drie moontlikhede:

- Jesus se terugkeer ná sy opstanding uit die dood
- die koms van die Gees
- die *parousia*.

Die onmiddellike konteks beklemtoon die koms van die Gees baie sterk (vgl. kola 5.19-20 en 8.8-9). Omdat die Parakleet gestuur sal word, sal die dissipels nie as weeskinders agtergelaat word nie. Carson (1991:501) beskou hierdie terugkeer as 'n verwysing na die opstanding van Jesus. Hy grond sy stelling op die persoonlike trant van hierdie aankondiging wat hy as 'n verwysing na Jesus self beskou. Jesus se terugkeer sal weer nie deur die wêreld gesien kan word nie (5.25). Die vraag is of Jesus Hom nie weer aan die wêreld sou vertoon nie en of *θεωρει* figuurlik vertolk moet word. 'n Figuurlike vertolking sou aansluit by die onvermoë van die wêreld om die Gees te ontvang, te sien en te ken (5.20).

3. In teenstelling met die wêreld, besit die dissipels die vermoë om Jesus te sien (5.26). Die verskil tussen die wêreld en die dissipels lê op 'n geestelike vlak. *Sien, ken* en *ontvang* is reeds as alternatiewe segswyses vir 'geloof' uitgewys.¹⁹⁴ Geloof dui op 'n manier van lewe wat sy oorsprong aan Jesus se lewe (ná sy dood) te danke het. Jesus leef weer fisies na sy dood, maar sy lewe het nou 'n geestelike lewe, 'n lewe in die geloof, vir die dissipels tot gevolg (*ὁμῆις ζήσετε*). Treffend beskryf Van der Watt (1995:647) hierdie lewe: 'Hierdie lewe impliseer dus 'n bewustheid en vermoë tot waarneming van die goddelike realiteit soos dit in Jesus vergestalt is. Dit beskryf verder die vermoë om aan hierdie realiteit te kan deelneem. Om te kan leef beteken dus om kwalitatief deel te hê aan die goddelike realiteit of, anders gestel, om binne die goddelike realiteit bestaan en bestaansreg te vind.'

Hiermee word Jesus uitgewys as die bron of oorsprong van die lewe wat dit vir sy mense beskikbaar stel. Wanneer sal hierdie lewe realiseer? N.a.v. van die *futurum* *ζήσετε* (5.26) sou 'n toekomstige lewe 'n waarskynlike antwoord wees.

¹⁹³ Watson (1983:82); Brown 1970:645); Van der Watt (1985:648) verwys na hierdie koms van Jesus as die koms van die Gees. Bultmann (1971:617) weer, argumenteer dat hierdie koms oorspronklik na die *parousia* verwys het, maar dat Johannes dit hier plaas as verwysing na die koms van die Gees.

¹⁹⁴ Kysar (1993:86)

In sy deurdagte beredenering bied Van der Watt (1986:656ev.) die volgende oplossing: *Twee verstaanswyses van ζήσετε is moontlik*. Die konteks skets Jesus se terugkeer (v.18) wat in die *toekoms* of uit sy wederkoms (v.3) of in die koms van die Gees (v.16) sal bestaan. Tog is die lewe ook in en deur sy woorde van die *hede* moontlik.¹⁹⁵ God se mense kan dadelik deelneem aan die nuwe vlak van lewe. Die talle familieverhouding in hierdie gedeelte getuig dat hulle dadelik opgeneem word in God se familie. 'n *Tweede beskrywing* van immanensie volg uit die gebeure van daardie dag (5.27), wat as die dag van die opstanding vertolk word: die gelowiges sal weet (γνώσεσθε) dat Jesus in die Vader is, die gelowiges in Jesus en die Jesus in die gelowiges (5.27). Jesus se lewe het dus 'n kettingreaksie van immanente verhoudings tot gevolg. Hierdie uitdrukkings beskryf weereens die vereniging wat daar tussen Jesus, die Vader en die gelowige bestaan. Die vereniging tussen Jesus en die Vader is reeds in v.10 beskryf met hulle gemeenskaplike dade en woorde. Jesus se gehoorsaamheid aan die Vader druk sy vereniging met Hom uit. Op soortgelyke wyse word die vereniging tussen Jesus en die gelowiges voorgestel: die gehoorsame uitlewing van die gebooië dui op 'n weerspieëling van die gelowiges se liefde vir Jesus en bevestig die eenheidsband. Daar bestaan volgens Woll (1980:232) eenstemmigheid onder geleerdes dat Jesus se teenwoordigheid waarvan in v.18-23 sprake is, nie na die *parousia* verwys nie. Woll se oplossing vir die probleem om Jesus teenwoordig te verklaar (v.18-23) skryf hy toe aan die tydperk van die *ekklesia*. Met Jesus se teenwoordigheid 'n realiteit, sou daar tog geen behoefte aan 'n ander Parakleet gewees het nie.

Vir die eerste keer in die afskeidsrede word die liefde van die dissipels vir Jesus ter sprake gebring (5.18); (5.28-6.2) en (8.1-2). Dit val op dat die dissipels se liefde vir Jesus in al drie gevalle aan die onderhouding van sy gebooië/woorde (λόγον; ἐντολὰς) gekoppel word.¹⁹⁶ Die liefdesgebod het reeds vir die dissipels in 13:34 begin en hoofstuk 14 is 'n uitbouing van 13:31-38 (Du Rand 1981:180). Met hierdie voorwaarde lewer hulle bewys van hulle liefde vir Jesus. Liefde word met dade weerspieël.¹⁹⁷ Dit is

¹⁹⁵ 'n Kombinasie van die hede en toekoms word deur Van der Watt (1995:665) voorgestel. Wanneer die Gees kom sal die gelowiges alreeds lewe. Die lewe wat gelowiges deur Jesus ontvang 'is not material improvement or magic power but divine reality, a share in the life of God, the living Father and source of all life' (Schnackenburg 1979:355).

¹⁹⁶ Vir Du Rand (1981:180) neem die eenheid waarbinne *entolai* hier voorkom in sy breë samehang reeds in 13:34 in aanvang. Hoofstuk 13:31-38 speel vir hom 'n belangrike inleidende rol in die strukturele samehang van die afskeidsgesprekke.

sprekend van hulle lojaliteit en verbondenheid aan Hom. Om gebooie 'te hê' (ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου) (5.28) beteken volgens Du Rand (1981:199) om hulle jou eie te maak en dit na te kom m.a.w. om hulle te gehoorsaam.

Wat behels die gebooie wat as opdrag aan die dissipels gegee word om te onderhou? Dit kan aanvaar word dat ἐντολαί (5.18) in 8.1, 8.5, en 8.6 (v.21-23) met λόγος/λόγοι as wissel terme hanteer word. Die opdragte van Jesus dui dus op méér as bv. net die 'nuwe gebod van die liefde' of morele verpligtinge. Dit is ook nie 'n woord uit Jesus self nie, maar is deur die Vader aan Jesus gegee om aan die dissipels oor te dra (8.6 en 8.7). Die eenheid tussen Jesus en die Vader se woorde en werke wat reeds vanaf v.10 duidelik is, word hier verder uitgebrei. Dit is eie aan die konteks waarin ἐντολαί dikwels aangetref word: die eenheid tussen die Vader en die Seun (Du Rand 1981:183). Hierdie woorde word nou by wyse van ἐντολαί aan die dissipels oorgedra. Λόγος is nie uitsluitlik 'n aanduiding van die woord(e)/gebooie van Jesus nie, maar kan ook dui op sy wese as God.¹⁹⁸ Carson (1991:498) tref 'n onderskeid tussen die meervoud (ἐντολαί) en die enkelvoud (λόγος). Eg. sien hy as die individuele komponente van Jesus se versoeke en lg. as 'n aanduiding van sy totale openbaring. Om Jesus se gebooie te bewaar sluit dus sy etiese voorskrifte bv. onderlinge liefde (13:34) in. Die bewaring van Jesus se gebooie gee op dié manier uitdrukking aan die gelowige se liefde en gehoorsaamheid aan Jesus. Dit beteken dat gelowiges Jesus se boodskap volledig aanvaar en daarvolgens leef. Dit word dus 'n manier om die lewe van die gelowiges, wat uit Jesus se lewe voortspruit, te beskryf. Die verbondenheid aan die goddelike realiteit is deur die geloof van die dissipels moontlik.¹⁹⁹ Die lewe van die gelowige, wat uit die bron van Jesus se lewe ontspring het, het dus praktiese gevolge wat, net soos die lewe van Jesus uit daad van gehoorsaamheid bestaan. Die gelowige se lewe vertoon dus dieselfde patroon as dié van Jesus. Deur die oorsprong van Jesus se woorde in v.24 (8.6-8.7) aan die Vader toe te skryf, word die gelowige se liefde vir Jesus (wat uit gehoorsaamheid bestaan) ook na die Vader oorgedra. God se mense bewys

¹⁹⁷ Carson (1991:503)

¹⁹⁸ In die proloog tot die evangelie (1:1-18) is Jesus met die vreemde benaming nl. λόγος, bekend gestel. Kysar (1993:30) sien in hierdie term 'n aansluiting by die 'dabar Yahweh' van Genesis 1 en som die lang geskiedenis van die uitdrukking op deur te sê: '... wisdom was personified, then tied in and harmonized with the earlier tradition of the Word of God.' Om Jesus as die Woord te beskryf het o.a. die bedoeling, beweer hy, om God se uiterlike/kenbare te openbaar.

¹⁹⁹ 'The evangelist might then have had the disciples constancy in faith in mind in this admonition in vers 15 together with all the demands that this makes on Christian existence' (Schnackenburg 1982:74).

dus hulle liefde ook aan die Vader indien hulle die woorde van Jesus gehoorsaam. Daarmee word die intieme vervlegting van familieverbande tussen Vader, Seun en kinders weer beklemtoon. Liefde kan as die algemene houding tussen familieleden uitgesonder word. Dit vorm die 'skarnier' van alle familieverbande.²⁰⁰ Liefde figureer in die metaforiese konteks van die familie en kan derhalwe as 'n metafoor verstaan word. Die eenheid van die familie word deur die gemeenskaplike, bindende faktor van die liefde gedra.

In kola 5.19 (v.16) word die familiebeeld weer geaktiveer wanneer Jesus as Seun, soos die kinders in 'n antieke familie, met vrymoedigheid 'n versoek tot die Vader rig.²⁰¹ Dit is 'n versoek wat stellig in ooreenstemming met die Vader se wil is en deur Hom toegestaan word. Die versoek strek tot die voordeel van die familie.²⁰² Jesus versoek nl. die Vader om die παράκλητος na die gelowiges te stuur.²⁰³ In 5.20 (v.16) word slegs 'n algemene opmerking oor die Parakleet gemaak. Hierdie is die eerste van die vyf Parakleet-uitsprake in die afskeidsrede van Jesus. Hier (5.20) word Hy met twee eienskappe beskryf nl. as die ἄλλον παράκλητον en as τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Sy funksie word aangedui as: ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ᾗ.

Die implikasie van die benaming 'ander Trooster' (ἄλλον παράκλητον) is dat Jesus self die eerste Parakleet is wat deur 'n tweede, ná sy vertrek, vervang sal word (Brown 1970:644). Van der Merwe (1995:481) kom tot die gevolgtrekking dat die 'tweede' Parakleet nl. die Heilige Gees 'n kontinuering van Christus se bestaan in die wêreld is, maar op 'n

---

²⁰⁰ Collins (1990:21e.v.); Malherbe (1995:21). Beide beskou liefde as 'n belangrike familieterm.

²⁰¹ Met die vertaling van die woord 'vra' moet volgens Newman and Nida (1980:466) duidelik onderskei word tussen 'n soeke na inligting en versoeke tot voordeel van die vraer. Dit is volgens hulle duidelik dat lg. hier veronderstel word.

²⁰² Die familiebeeld van die kommunikasie tussen familieleden word weer geaktiveer.

²⁰³ Hierdie is die eerste van vyf Parakleet-gedeeltes in die afskeidsrede (Brown 1970:644).. Die ander gedeeltes is: 14:25,26; 15:26,27; 16:7-11; 16:12-15. Van der Merwe (1995:481) bied 'n handige indeling van hierdie gedeeltes. In die eerste gedeelte (14:16-17) word algemene inligting oor die Heilige Gees bekend gemaak. In die volgende vier gedeeltes handel twee oor die Parakleet se werking in die gemeenskap van die dissipels (14:25,26 en 16:12-15) en die ander twee beklemtoon die Gees se werk deur die dissipels teenoor die wêreld (15:26,27 en 16:7-11). In sy bespreking oor die Gees verdeel Brown (1970:1135) die verwysings na die Parakleet onder vier hoofde: 1) die koms van die Parakleet en sy verhouding met die Vader en die Seun 2) die identifikasie van die Parakleet 3) die rol wat die Parakleet speel in sy verhouding tot die dissipels 4) die rol van die Parakleet in sy verhouding tot die wêreld.

andersoortige wyse. Die ware betekenis van die titel παράκλητος is volgens Louw and Nida (1989:460) moeilik om te bepaal.²⁰⁴

Kysar (1993:107) identifiseer vier moontlike beskrywings vir die Gees van God in die evangelie.²⁰⁵ In hierdie geval assosieer hy die titel met 'n Helper of Trooster, wat volgens hom 'n unieke uitdrukking, eie aan Johannes is.²⁰⁶

Die vereniging tussen die gelowiges en die Gees word in 5.21 (v.17) weergegee met 'n beskrywing van die immanente inwoning van die Gees in die gelowiges.

Die gelowiges sal, anders as die wêreld, die Gees kan ontvang. Die rede vir die κόσμος se onvermoë om die Gees te ontvang word in 5.20 toegeskryf aan 'n onvermoë om Hom te sien en te ken (θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει). Die kombinasie van die werkwoorde θεωρεῖ en γινώσκει is weer opvallend. Dit weerspieël die geheim waaroor gelowiges beskik om eers die Vader (v.7) en vir Jesus (v.9) en nou ook die Gees te ontvang. As onthou word dat die kombinasie van sien en ken 'n aanduiding van geloof is, (vgl. v.7) is die ontvangs van die Gees vir gelowiges voor die hand liggend. Geloof onderskei die familie van God van die κόσμος. Ongeloof is klaarblyklik die rede waarom die wêreld nie die Parakleet kan sien en

²⁰⁴ Hulle klassifiseer die titel onder twee domeine t.w. bo-natuurlike wesens en hulp/versorging. Dit sou ewe goed by ander domeine bv. kommunikasie ook kon tuis hoort. Dit is die rede waarom die betekenis moeilik bepaalbaar is. In sy analyse van die woord παράκλητος doen Brown (1970:1136) die volgende verklarings aan die hand: daar is allereers volgens hom die verdeling tussen die geregtelike assosiasies van die παράκλητος en dié wat nie 'n geregtelike assosiasie het nie. As die passiewe vorm van *para/kalein* met die betekenis van 'eenkant roep om te help' (advokaat) vgl. Matt. 10:20 en Hand. 6:10 word hierdie beeld nie by Johannes aangetref nie. Indien advokaat enigsins die betekenis is, dan eerder iemand in die rol van vervolger wat die wêreld aan sonde skuldig bewys.

In die aktiewe betekenis van *parakalein* wat die bedoeling van 'tussenganger' reflekteer, word ook geen aanduiding in die evangelie aangetref nie. Oor die παράκλητος se rol as 'trooster' van die dissipels word nêrens in die evangelie melding van gemaak nie. Die verwantskap tussen παράκλητος en die selfstandige naamwoord *paraklesis* word afgeswak deur die feit dat Johannes I g. nie gebruik nie. Brown kom tot die gevolgtrekking dat nie een van die betekenis van παράκλητος die kompleksiteit van die funksies in die benaming vervat nie.

²⁰⁵ Kysar (1993:107) onderskei benewens bg. ook nog die volgende drie beskrywings: 1) die krag en karakter wat God aan die mens Jesus gegee het (1:32,33) 2) beskrywend van die Goddelike teenwoordigheid en die nuwe lewe wat die resultaat daarvan is (7:39 ; 20:22) 3) beskrywend van die geboorte van die nuwe lewe wat as 'n geboorte in die Gees bekend staan (3:5,6 ; 6: 63).

²⁰⁶ Kysar (1993:108) identifiseer 'n verdere drie betekenis vir die titel παράκλητος: Die eerste twee is regsterme met die betekenis enersyds van 'om iemand eenkant te roep om te help of bystand te verleen' en andersyds 'om namens iemand op te tree'. Die gedagte van 'n advokaat sluit hierby aan. Louw en Nida (1989:142) verkies vanweë negatiewe konnotasies wat sekere gemeenskappe met regs persone het (bv. omkoperij) om nie hierdie betekenis te gebruik nie. In seker Joodse kringe is die woord ook van toepassing op die funksie van engele gemaak met die betekenis van 'aankondiger'. Dus: advokaat, tussenganger, trooster en aankondiger. Hierdie ryk betekenis is deur Johannes op 'n unieke wyse gekombineer wat 'n nuwe konsep tot gevolg gehad het.

gevolglik kan ontvang nie. Die Gees is 'n faktor wat ervaar kan word (Schnackenburg 1982:141). Die Gees word as die Gees van die waarheid beskryf.²⁰⁷ Wanneer Jesus oor die waarheid praat beteken dit volgens Bultmann (1978:245) nie alleen dat Hy nie leuens vertel nie, maar dat Hy die openbaring in woorde bring. In 8:47 word τὰ ῥήματα met ἀλήθεια vervang. Bultmann beskou die Johannese ἀλήθεια as die openbaring deur die goddelike realiteit self. Die Gees wat die Vader voorsien is die Gees wat die werk van die Vader kom voortsit (Van der Watt 1986:642).

In teenstelling met die wêreld, besit God se mense die vermoë om die Gees te ken (5.21). As rede daarvoor word die immanensie van die Gees aangevoer (5.21). God se mense ontvang die Heilige Gees in die geloof (γινώσκετε αὐτό), wat dan sy intrek in hulle neem. In v.26 en in 16:13 word gesê dat die Gees die gelowiges aan die woorde van Jesus sal herinner en hulle in die waarheid sal lei. Op hierdie manier sorg die Gees vir die kontinuering van Jesus se werk.

Hier in v.15-17 (5.18-5.21) word die Gees se leiding vertolk i.t.v. die onderhouding van Jesus se gebooië. Die gelowiges sal nie sonder 'n heencome (huis of familie) deur Jesus se vertrek agtergelaat word nie. Die Gees sal Jesus se werk en teenwoordigheid op aarde onder die gelowiges kontinueer. Die Gees sal die onderrigtaak in die familie oorneem deur die kinders in alles te onderrig en herinner aan die woorde van Jesus. Dit aktiveer weer die liefde van die Vader en Jesus sodat hulle by die gehoorsame kinders woning maak (μονήν). Hierdie is soos reeds aangetoon 'n familieterm wat ook in 1.4 (v.2) ter sprake is. Dit dui op 'n plek waarin vertoef word (Louw and Nida 19989:732). Daardie plek is volgens 8.4 die dissipels self. Die Vader en Jesus trek by die dissipels in en bepaal die karakter van die familie as Jesus Homself aan hulle openbaar 5.31 (v.21). In 5.28-5.31 (v.21) word die onderhouding van Jesus se gebooië as 'n bewys van die gelowiges se liefde vir Jesus aangevoer en as 'n voorwaarde

²⁰⁷ Newman and Nida (1980:655) kom ná die bestudering van die begrippe *gees* en *waarheid* in die evangelie, tot die gevolgtrekking dat eg. vir Johannes altyd na die Gees van God verwys en lg. altyd 'n aanduiding van God self is. Die Gees vertoon in die evangelie 'n getuienis-en openbaringstaak. 'Die Gees van die waarheid' word dus die beste weergegee met: *die Gees wat die waarheid aangaande God bekend maak*.

Volgens Schnackenburg (1982:141) is dit belangrik om tussen v.16 en v.17 te onderskei. In v.16 is die Parakleet die hoofonderwerp. Van hom word gesê dat hy 'met' die dissipels sal wees (v.16c). In v.17 word allerlei stellings tot die benaming 'gees van die waarheid' bygevoeg. Hier word van die Gees gesê dat hy *met* en *in* die dissipels sal wees. Die twee verskillende voorsetsels m.b.t. die Parakleet en Gees van die waarheid blyk nie toevallig te wees nie. Die voorsetsel μετά dui in hierdie konteks op die beskermende rol van die Parakleet. Die innerlike teenwoordigheid van die Gees van die waarheid spreek uit die verskuiwing van παρ ὑμῖν na ἐν ὑμῖν en dui die innerlike teenwoordigheid van die Gees van waarheid duidelik aan.

vir Jesus en die Vader se liefde teenoor hulle gestel. Hierdie gehoorsame optrede van die gelowiges het dus 'n hele kettingreaksie van liefde tot gevolg. Liefde kan slegs in gehoorsaamheid ontkiem en gehoorsaamheid is om in verbondenheid aan Jesus volgens sy wil op te tree. Dieselfde gedagte word in 8.1 (v.23) herhaal. Weereens word die liefde van die Vader in 'n kondisionele frase afhanklik gestel aan die gehoorsaamheid van die gelowiges. As die gelowiges die Seun liefhet en doen wat Hy vra, sal die Vader hulle ook liefhê. Die teendeel word in 8.5 (v.24) gestel. Diegene wat Jesus nie liefhet nie, bewaar nie sy gebooië nie. Hierdie verbondenheid word in 5.27 (v.20) met die volgende ketting aanmekaar gesluit: ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου ; καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ ; καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Die eenheidsterm wat nog altyd Jesus se eenheid met die Vader beskryf het, word nou uitgebrei om ook die dissipels via Jesus in te sluit.

Die vraag kan miskien gevra word wie eerste die inisiatief tot die vestiging van hierdie verhouding neem? Die Vader se liefde of die Seun/gelowiges se gehoorsaamheid? Van die kant van die gelowige moet daar as kenteken van die deel wees van die liefdesgemeenskap 'n definitiewe konkrete daad plaasvind nl. die bewaring van die gebooië (woorde). Die eindresultaat is stellig belangriker as 'n antwoord op hierdie vraag en tog wil dit in die lig van die familiebeeld voorkom of die Vader as hoof, die inisieerder is. Die inisiatief lê by God, maar die gelowiges moet van hulle kant die voorwaarde tot die liefdesgemeenskap sigbaar maak, deur sy ἐντολάς te bewaar (Du Rand 1981:202). Die resultaat is dat die dissipels in 'n unieke groep met 'n eie identiteit binne die goddelike realiteit geplaas is, wie se funksionering met die woord ζῶ getipeer word. Liefde dra nie noodwendig altyd 'n figuurlike betekenis oor nie. Dit sou ook die letterlike beskrywing van die verhoudinge tussen die Vader, Seun en dissipels kon weergee. Met bg. beskrywing in gedagte is dit egter duidelik dat 'n figuurlike verstaan meer lig werp op die verstaan van die onderlinge verhoudinge.

Die familiebeeld

Die eenheid tussen die Vader, Jesus (Seun), Gees en gelowiges word baie sterk beklemtoon: ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν

- Die Vader is in Jesus en Jesus is in die Vader (v.10). Dit gee aanleiding daartoe dat Jesus nie sy eie woorde spreek en dade verrig nie, maar die woorde en dade wat die Vader aan Hom gegee het (v.10, 24).

- Jesus is in die gelowiges en die gelowiges is in Jesus (v.20). Dit lei daartoe dat die gelowiges dieselfde (en selfs groter) werke as Jesus doen. Ook die gelowiges doen m.a.w. nie hulle eie werke nie. Dit word deur die Seun aan hulle gegee om te doen.
- Die Gees is in die gelowiges (v.17). Sy taak is om die gelowiges aan die woorde van Jesus te herinner. Die Gees spreek m.a.w. ewe-eens nie uit Homself nie, maar dra slegs die woorde van Jesus aan die gelowiges oor. Die onderrig van Jesus word voortgesit.

Hierdie eenheid is die rede waarom die gelowiges nie 'n gevoel van verlatenheid na Jesus se vertrek sal ervaar nie. Hulle word nie as ὀρφανούς weeskinders agtergelaat nie. Hierdie familieterm word deur Plato wyer uitgebrei om ook die eensaamheid en uitbanning van proseliete wat tot 'n ander geloof bekeer is, daaronder te verstaan.²⁰⁸ Weeskinders was in die antieke tyd sonder die familiebeskerming van 'n senior manlike familielid (Van der Watt 1999:269). Deur die Heilige Gees sal die Vader en die Seun egter by die gelowiges wees. Hulle sal dus die volle voordeel wat die familie bied kan beleef. Die Parakleet is m.a.w. die wyse waardeur God sy aktiewe teenwoordigheid in die familie betoon.

Wat die woorde en dade van die familie betref, kan dus gesê word dat die Vader, as hoof van die familie, die bron daarvan is. Dit is sy woorde en dade wat via die Seun en Gees na die kinders vloei. Daarmee word die familieledede vir hulle onderskeie take toegerus. Die Seun ontvang van die Vader sy volledige pakket vir optrede. Dit bestaan uit woorde en dade om sy roeping te vervul en te beantwoord aan sy taak waarvoor Hy gestuur is. Dieselfde geld vir die kinders. Nadat die Seun na die Vader teruggekeer het, word sy woorde en dade deur die Gees in die kinders gekontinueer.

Die familiebeeld ontvou verder in die onderlinge kommunikasieproses tussen die familieledede. Beide Jesus, as die Seun, en die gelowiges, as die kinders, het vrymoedigheid om die Vader met hulle versoeke te nader. Die Vader is gewillig om in hulle versoeke te voorsien mits dit ook ooreenstem met sy wil (v.13, 14, 16, 26).

Die onderrig wat in antieke families hoofsaaklik deur die vaders behartig is, word weereens in hierdie gedeelte aan die Vader, as hoof van die familie, opgedra. Hy onderrig die Seun vir sy taak deur die nodige woorde en dade aan Hom te voorsien. Die Seun reageer op sy beurt met die gepaste optrede. Volgens die gebruik in families is hierdie opdragte in 'n ernstige lig beskou en met gehoorsaamheid beantwoord. Dieselfde patroon herhaal hom in die

²⁰⁸ Plato (Phaedo 116A). '...we felt that he was a father to us and that bereft of him we should pass the rest of our lives as orphans.'

verhouding tussen die Seun en die kinders. Hulle onderwerping en gehoorsaamheid aan sy gebooië weerspieël hulle gehoorsaamheid aan Hom. Hierdie optrede van die kinders word as hulle *liefde* vir Hom geïnterpreteer. Gehoorsaamheid word die basis vir die funksionering van die liefde. Die liefde van die familie vir die Vader en die Seun kom dus in hulle gehoorsaamheid tot uitdrukking en word ook met liefde van die Vader en Seun begroet. Die klaarblyklike bedoeling van die outeur is om die liefde (van die dissipels se kant gesien) met gehoorsaamheid uit te druk en die voorsiening van gebooië (van die Vader en Jesus se kant gesien) as 'n liefdesdaad te vertolk, aangesien enige geskenk as 'n simbool van liefde beskou is.

Die gebruik in antieke Mediterreense families was dat 'n seun sy vader se optrede in gehoorsaamheid navolg. Hierdie gebruik vorm klaarblyklik die agtergrond van die gesprek tussen Jesus en die Jode in hoofstuk 8.²⁰⁹

Die funksionering van onderlinge liefde is die wyse waarop die *identiteit* van die onderskeie lede na vore tree (Van der Watt 1997:566). Volgens Schrage (1996:314) bestaan die liefde, eties gesproke, nie uit verskillende opdragte nie, maar uit *een enkele wet van liefde*. Op hierdie wyse word God in die wêreld 'sigbaar' gemaak. Schrage (1996:316) stel dit mooi as hy sê dat die liefde die kinders van God identifiseer en ook die karakter van God dupliseer. Hiermee word 'n leefwyse gedemonstreer wat die gelowiges van die wêreld onderskei. Juis omdat die wêreld nie vir Jesus of die Gees kan sien en ontvang nie (m.a.w. in 'n geloofsverhouding met hulle staan nie) bly die wêreld blote toeskouers.

Ekklesiologiese perspektiewe

Die lewe van die *gemeente* lê op die vlak van Jesus se lewe. Dit behels 'n *alternatiewe bestaanswyse* as dié van hierdie wêreld. Die liefde is daarvan die vernaamste kenmerk. Op Judas se vraag waarop Jesus Hom aan die dissipels en nie aan die wêreld gaan openbaar nie, antwoord Jesus met die voorwaarde van 'liefhê' (v.23). Hiermee beklemtoon Jesus die afstand tussen sy mense en die wêreld. Jesus maak eerstens duidelik wat die kenmerk van die liefde is nl. die bewaring van sy woord. Die klem val dus uitdruklik op die doen/uitvoer van die woord. Indien dit 'n werklikheid

²⁰⁹ In 8:38 sê Jesus dat Hy volgens die wil van sy Vader optree net soos die Jode ook volgens die wens van hulle vader handel. Indien die Jode soos hulle vader (Abraham of God) sou handel, sou hulle positief teenoor Jesus staan (8:42). Met hulle negatiewe reaksie jeens Jesus verraai hulle in werklikheid dat hulle 'n ander vader as Jesus het (8:44).

word, bereik Jesus se 'terugkeer' sy hoogtepunt. Hy en sy Vader sal nou kom woning maak by sy mense.²¹⁰ Die inwoning van God in die midde van die ekklesia geskied deur die geloof. *Die gemeente is dus 'n gemeenskap wat aktief gefokus is op die direkte gemeenskap met die Drie-enige God.*

Die liefde word as voorwaarde vir die Goddelike inwoning in die *gemeente* voorgehou. Dit behels die nakoming van God se woorde en gebooe waarmee uitdrukking aan sy liefde vir God gegee word.

Die vraag wat gevra kan word is in hoeverre God se gebooe deur die *ekkklesia* wetties afdwingbaar op sy lede gemaak kan word? Indien Jesus se verhouding met sy Vader as voorbeeld geneem word, is geen dwang ter sprake nie. Jesus se gehoorsaamheid spruit uit sy liefde vir die Vader. Dit moet gestel word dat die liefde sy inherente krag en motivering verloor, as dit met voorskrifte en reëls afgedwing word. Sou hieruit afgelei kan word dat die *gemeente* slegs o.g.v. die liefde aanspraak op sy lede het? Die antwoord moet 'ja' wees. Hoewel daar voortdurend oproepe tot lede van die geloofsgemeenskap gemaak kan word om hulle liefde sigbaar, met gehoorsame daade, gestalte te gee, moet die liefde steeds die diepste motief van alle aksie bly. In hierdie opsig kan geen oproep verder as die liefde gaan nie. Aksie moet uit liefde gebore word. Indien enige optrede ontbreek, kan tot die gevolgtrekking gekom word dat die liefde waarskynlik ook onder die gelowiges ontbreek. Jesus se woorde in v.24, ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ moet as 'n bedekte waarskuwing beskou word. Dit sou kon beteken dat die oorsaak vir 'n gebrek aan daade moontlik 'n dieper oorsaak het as wat 'n blote ongehoorsame reaksie te kenne wil gee. Volgens Du Rand (1977:195) hang om te *glo, lief te hê en gebooe te bewaar*, eksegeties ten nouste met mekaar saam.

Dit bly vir die *gemeente* 'n dringende behoefte om sy lede tot daadwerklike diens te aktiveer. Om gestalte te gee aan die vertikale verhouding tussen God en sy mense kan gepoog word om die betrokkenheid van lede deur die nakoming van voorskrifte te verkry. Die gevaar bestaan dat lede nie deur die liefde gemotiveer word nie, maar onder dwang verkeer ten einde resultate te lewer. Waar hierdie denke oorneem is die kans goed dat die *gemeente* in 'n versterkte intitusionalisering van aksies sal vasval wat die spontane en informele karakter van die liefde kan smoor. Dit sou inderdaad op 'n geringskatting van die inherente krag van die liefde neerkom.

Die gawe van die Heilige Gees se teenwoordigheid is onontbeerlik vir die voortbestaan van God se mense. Onder sy leiding is hulle getroos en

²¹⁰ In v.2 val die klem op 'n hemelse μὴ by die Vader. In v.23 val die klem elders: 'Gott wird seine μὴ im Glaubenden machen' (Bultmann 1941:474).

versterk en staan hy nie alleen teenoor die wêreld nie. Die Gees van die waarheid werk deur die Woord. Om lojaal en gehoorsaam aan hierdie woorde te bly is die regte verstaan daarvan nodig. Dit is die taak van die Gees om God se mense aan die woorde van Jesus te herinner sodat hulle aan die Woord gehoorsaam kan wees. Dit kan aanvaar word dat die Gees aktief betrokke is by alle aktiwiteite van die *gemeente* wat rondom die verstaan van die Skrif, die internalisering en verkondiging van die evangelie plaasvind. Die onderrig van die Gees help die kerk dus om die pad van Jesus te loop.

In hoe 'n mate is die bestaan van die *gemeente* 'n daad van God alleen? Met die klem wat hierdie gedeelte op die verantwoordelikheid van mense lê nl. om hulle verhouding met God sigbaar met daad van liefde te bevestig, kan die menslike aandeel in die bestaan van die *ekklesia* nie ontken word nie. Die *genade* van God wat in 1:16-18 ter sprake kom, kan moontlik as oorkoepelende tema vir die evangelie beskou word. Die implikasie daarvan is dat Johannes die menslike aandeel in die ontstaan van die *gemeente* as 'n gawe van God beskou.

14:25-31

8.8		Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ· ὑμῖν μένων·
8.9		ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ <u>ἐν τῷ ὀνόματί μου,</u> ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα
8.10		καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν [ἐγώ].
8.11		Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν,
8.12		εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν·
8.13		οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν.
8.14		μη̄ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά
8.15		μηδὲ δειλιάτω.
8.16		ἤκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.
8.17		εἰ ἠγαπᾶτέ με ἐχάρητε ἅν, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα,
8.18		ὅτι ὁ πατήρ μείζων μου ἐστίν. καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται <u>πιστεύσητε.</u>
8.19		οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ· ὑμῶν,

8.20	☐	ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων
8.21		καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν,
8.22		☐ ἄλλ· ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατο μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.
8.23	☐	Ἐγείρεσθε,
8.24		ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Inleiding

Die derde deel van hoofstuk 14 (v.25-31) kan as 'n konklusie gesien word. Soos vroeër gesê vorm hierdie gedeelte die sluitsteen van die ringskomposisie met v.1. In hierdie deel word verskeie temas herhaal. Vergelyk o.a. μὴ παρασσήσθω (v.27) met v.1; ὑπάγω (v.28) met v.4; ἠγαπᾶτέ (v.28 met v.21 en 24 ens. Die struktuur sien soos volg daaruit:

Semi-kola 8.8-8.10 (v. 25-26): Gawe van Parakleet

Semi-kola 8.11- 8.15 (v. 27): Gawe van vrede

Semi-kola 8.16-8.18 (v.28-29): Jesus se vertrek
en terugkeer

Semi-kola 8.19-8.24 (v. 30-31): Gereed om te gaan

In die voorafgaande besprekings (vv.1-24) is die verhoudings tussen die Vader, Jesus, Parakleet en gelowige reeds geïdentifiseer as een van die sentrale temas van die hoofstuk. Die funksionele eenheid tussen die Vader en Jesus soos beskryf in 8.22 (v.31) het ook reeds in die voorafgaande bespreking aandag geniet. Aspekte van die Parakleet se funksie in semi-kolon 8.9 (v. 26) is reeds by die bespreking van sy eerste aankondiging (v.16, 17) aangeraak. Hier in v. 26 word die Parakleet se verhouding met die dissipels uitgespel. Hy word as die Heilige Gees (πνεῦμα τὸ ἅγιον) geïdentifiseer. Sy funksie word aangedui met die woorde διδάξει en ὑπομνήσει. Die Parakleet onderrig die dissipels met die woorde wat Hy by die Seun ontvang het. In dié sin herinner Hy hulle slegs aan woorde wat hulle reeds ken. Die Parakleet word nou in Jesus se afwesigheid die Een wat die onderrigtaak van God se familie behartig. Die inhoud van die Parakleet se onderrig is nie vir die dissipels nuut nie. Hy kontinueer die onderrig van die Seun wat op sy beurt weer deur die Vader onderrig is. (vgl. 8.22; v.31). Jesus doen net soos sy Vader Hom onderrig het en gee daardeur sy liefde en gehoorsaamheid teenoor sy Vader te kenne. Daar is reeds opgemerk dat liefde en gehoorsaamheid twee kante van dieselfde munt is. Ook die dissipels se liefde blyk uit hulle onderhouding van die gebooe.

Die Vader voorsien die Gees op versoek van Jesus (ὁ πέμψει ὁ πατήρ ἕν τῷ ὀνόματί μου). Die voorsiening van die Parakleet kan as die Vader se versorging van sy familie geïnterpreteer word. Hy ken hulle behoeftes en weet dat hulle steeds van onderrig afhanklik sal wees. Om 'n versoek 'in Jesus se naam' te rig, veronderstel dat die versoek in ooreenstemming met Jesus se wil moet wees. Dit het m.a.w. nie eie voordeel in die oog nie, maar die voordeel van die groter groep van God se mense. Dit is wat Jesus se versoek klaarblyklik hier beoog. Die Vader word voorgelou as die hoof wat met vrymoedigheid genader kan word omdat Hy in staat is om in alle behoeftes te voorsien. In v.13 is die dissipels genooi om van hierdie geleentheid gebruik te maak, en nou doen die Seun dit ook. Die lede van Jesus se groep tree dieselfde op en geniet gelyke voorregte by die Vader. Die vertrekkende Jesus laat ook 'n erfdeel vir die dissipels agter (ἀφίημι).²¹¹ In 14:19 is die nuwe bestaanswerklikheid waarin die dissipels se verbondenheid met Jesus hulle geplaas het, as lewe (ζῶ) beskryf. Jesus self is die spilpunt en basis van hierdie lewe (14:6). Dit is 'n bestaanswyse wat op die lewe van Jesus gebaseer is. As deel van hierdie lewe skenk Jesus nou ook sy vrede (εἰρήνην).²¹² Dit is 'n term wat die inhoud van die Hebreeuse woord *sólom* reflekteer en volgens Carson (1991:506) algemeen in Joodse afskeidsredes was. Die woord εἰρήνην word twee keer in die afskeidsrede aangetref (vgl.16:33). Die vrede wat Jesus aanbied word gekwalifiseer deur dit te onderskei van die vrede wat die wêreld aan te bied het (οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν.) Die vraag ontstaan waarin die verskil lê en wat die kenmerke van die wêreld se vrede is. Vir Leske (1984) beteken εἰρήνην benewens psigologiese kalmte en innerlike gemoedsrus, ook 'n onderskeiding met die εἰρήνη wat die wêreld aan te bied het.²¹³

²¹¹ Een van die talle betekenismoontlikhede van ἀφίημι dui op dit wat nagelaat word. 'To let something behind in a place' (Louw and Nida 1993:728).

²¹² Brown (1970:563) noem dat vrede twee keer in die afskeidsrede voorkom en as geskenke van Christus beskryf word. Hy is ook die Een wat vrede bemiddel omdat Hy God se koninkryk laat deurbreek. Carson (1991:506) noem dat vrede een van die fundamentele karaktertrekke van die verwagte Messiaanse koninkryk was.

²¹³ Leske meld ook die hoë frekwensie van die woord 'wêreld' (78 keer in die evangelie en 105 voorkomste in die Johannese literatuur. Aanvanklik het dit nie 'n negatiewe konnotasie gedra nie, maar dit ontwikkel metertyd in 'n simbool van vyandigheid en opposisie jeens Jesus. Die wêreld begeer sy eie voordeel volgens sy eie maatstawwe. Leske gebruik veral die godsdienslike strukture van die Jode om die selfsoeke van die wêreld te demonstreer en aan te toon dat die wêreld vrede op eie terme begeer. Vir Johannes is Jesus se vrede nie 'n toekomsdroom nie, maar gerealiseerde eskatologie. Jesus se vrede ontwikkel uit die geloof en bied bevryding van angs en die soeke na eie eer.

Foerster (1978:413) verstaan daaronder nie 'n innerlike vrede van die gemoed of siel nie, maar beskryf dit eerder as die eskatologiese verlossing van die hele mens. 'It is the salvation of Christ.' Daar bestaan 'n mate van waarheid in hierdie siening aangesien vrede soos regverdigmaking en heiligmaking 'n eskatologiese element bevat.²¹⁴ Indien die konteks van die gedeelte egter in berekening gebring word, val die volgende volgens Hesselink (1989:176) op: Hoofstuk 14 begin met Jesus se vermaning om nie ontsteld te wees nie (v.1a). Voorts verklaar Hy in v.18 dat Hy die gelowiges nie alleen sal agterlaat nie, maar weer na hulle sal terugkeer. Hyself sal weer (na sy dood) lewe en die koms van die Parakleet word belowe om die gelowiges aan die woorde van Jesus sal herinner (v.26). Hesselink vra dan die logiese vraag of hierdie agtergrond nie juis 'n innerlike vrede tot gevolg sal hê nie. 'For the gift of peace which is offered is the opposite of the troubled and fearful hearts of the disciples...serenity, tranquility, confidence, and courage in the midst of trouble and tribulation - that is the peace which Christ gives.' Ook Van der Watt (1985:657) interpreteer hierdie vrede as 'n *gerustheid*. Hy sluit ook by die konteks van die gedeelte aan. Vir hom is die feit dat gelowiges lewe en daarom aan 'n goddelike werklikheid wat bo die aardse verhewe is deel het, die hoeksteen vir hulle versekering om in vrede (gerustheid) te leef. Die betekenis weerspieël 'n rustige, sorgelose gelatenheid ('heelheid') wat Jesus se lewe gekenmerk het en wat Hy nou, saam met die Heilige Gees, aan die dissipels skenk. Dit is 'n geskenk wat alleen in verbondenheid aan Jesus ontvang word en is die rede waarom die wêreld (8.13) dit nie het of kan voorsien nie.²¹⁵ Hierdie vrede voorsien alles wat nodig is om die vrese van die dissipels (v.1 en v.27) te besweer. Daar word ook ander gawes in die afskeidsrede vermeld nl. die liefde (15:9-10) en vreugde (15:11). Daar bestaan moontlik 'n verband tussen hierdie drie gawes (vrede, liefde en blydschap) en die vrug van die Heilige Gees (Gal.5) en die vermoede dat hierdie driehoek moontlik 'n rol in die vroeë Christelike denke gespeel het.²¹⁶ Hierdie vermoede verbind die twee begrippe, vrede en

²¹⁴ Wat Jesus sy dissipels egter hier belowe is volgens Hesselink (1989:175) 'innerlike sterkte' en 'kalmte van gees' wat hulle ná sy opstanding en voor die hemelvaart, eers gedeeltelik, en met die koms van die Parakleet, ten volle sou geniet. Dit word bevestig met die frases $\xi\tau\iota\ \mu\iota\kappa\rho\nu\acute{o}\nu$ (v.19a) en $\acute{\epsilon}\nu\ \acute{\epsilon}\kappa\epsilon\iota\nu\eta\ \tau\eta\ \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha$ (v.20a)

²¹⁵ Vir Schnackenburg (1982:84) is hierdie vrede meer as bloot 'n innerlike en geestelike toestand: 'Christ's peace surrounds the disciples and is capable of exercising many spiritual effects. It is the all-embracing sphere of his life (v.19), his love (v.21,23), his joy (15:11; 16:22; 17:3).'

²¹⁶ Carson (1991:506)

liefde, en identifiseer dit as Jesus se identiteit wat ook die identiteit van die nuwe orde (lewe) bepaal.²¹⁷

Jesus se opmerking in v. 28 (8.17) dat indien die dissipels Hom liefgehad het, hulle bly sou wees oor die aankondiging dat Hy na die Vader terugkeer, moet nie as 'n verwyte vertolk word nie. Dit bevat 'n element van waarskuwing. Hulle openbaar 'n besitlike, eerder as 'n dienende liefde vir Hom. Dit is belangrik om raak te sien dat die dissipels se vreugde uit hulle liefde vir Hom spruit. Sanders (1975:334) verbind die liefde van die dissipels hier met geloof. Slegs iemand wat Jesus se vertrek korrek, d.w.s. gelowig waarneem, kan daarvoor bly word. Jesus se vertrek is 'n rede tot vreugde vir die gelowiges omdat sy werk op aarde voltooi is (Lindars 1981:484). In v.16-23 het Jesus reeds die voordele wat sy vertrek vir die dissipels inhou, beklemtoon. Die betekenis wat Jesus se vertrek vir homself inhou, moet nou deur die dissipels waardeur word (Lenski 1961:1019). Anders as in die vorige vers waar vrede as 'n belangrike komponent van die christelike gemeenskap uitgesonder is, word *blydschap* hier as 'n belangrike deel van die geloofsgemeenskap uitgesonder (Schnackenburg 1982:85). Vir Jesus beteken sy vertrek na die Vader nie 'n verlies van sy mag nie, maar eerder die teendeel. In 16:7 word hierdie tema deur Jesus herhaal. Wat die dissipels as 'n moontlike ramp beskou is alles deel van die goddelike plan (Sanders 1975:334). 'n Belangrike aspek in die Vader/Seun verhouding word in 8.17 (v.28) en 8.22 (v.31) belig. Eg. beklemtoon die Vader meerdere status,²¹⁸ terwyl lg. weereens Jesus se gehoorsaamheid en liefde teenoor die Vader onderstreep. Johannes het die idee reeds goed gevestig dat die Vader en die Seun een in woord en daad is. Hy kom van die Vader en keer ook weer terug na die Vader. Om teenoor Jesus te reageer is om terselfdertyd teenoor die Vader te reageer (5:23).²¹⁹ Die verskil in status

---

²¹⁷ In Johannine language *peace, truth, light, life and joy* are figurative terms reflecting different facets of the great gift that Jesus has brought from the Father to men. 'Peace is my gift to you' is another way of saying 'I give them eternal life' (Brown 1970:653)

²¹⁸ Verskeie interpretasies is al vir hierdie onderskeiding tussen die Vader en Jesus gemaak:

- 1) Jesus is deur die Vader gegenereer en is derhalwe aan die Vader ondergeskik.
Dit reflekteer meer 'n dogmatiese as eksegetiese verklaring.
- 2) As *mens* is Jesus die Vader se mindere.
- 3) Teen die agtergrond van die Joodse konsep van 'n sender/boodskapper-verhouding (13:16) is die sender groter. Geen van die eerste twee verklarings meld waarom die dissipels bly moet wees oor Jesus se terugkeer nie. In die lig van 3) kan gesê word: die boodskapper se werk is nou voltooi. Ten tye van die aflewering van sy boodskap was Hy weliswaar ondergeskik. Sy taak is egter nou voltooi. Hy keer terug om dieselfde glorie by die sender te geniet as voor sy sending. Sy verheerliking hou ook vir die dissipels voordeel in. Hulle sal die ewige lewe kan ontvang. Dit is die rede tot hulle blydschap. (Brown 1970:655).

kan in hierdie verse egter nie ontken word nie. Hulle is een en tog is die Vader groter. Dit is 'n begrip wat moeilik is om ten volle te verstaan. Selfs Johannes doen nie baie om hierdie paradoks op te klaar nie. Hy volstaan bloot met die handhawing daarvan. Die feit dat Jesus aan die Vader se opdragte gehoorsaam is, spel vir Kysar (1993:44) 'n mate van individualiteit uit. Jesus is vry om sy eie keuses te maak en tog besluit Hy telkens om die Vader te gehoorsaam.

Die Familiebeeld

Om die Vader met 'n gebedsversoek te nader, gee soos vroeër beskryf, uitdrukking as 'n metafoor van die *kommunikasieproses* in die familie. Jesus, as die Seun, nader die Vader met 'n versoek in sy naam net soos seuns in antieke families hulle vaders met versoeke kon nader. Die vader wat die belange van sy familie op die hart dra is vanweë sy liefde vir sy seun gewillig en by magte om aan die versoek te voldoen.

Met die figuurlike interpretasie van die Heilige Gees se taak word aan die metafoor van die *onderrig* in die familie gedink. Die Gees voeg niks by of laat niks weg van wat reeds deur die Seun geleer is nie. Die gehoorsaamheid en onderdanigheid van die Gees in belang van die familie is opvallend. Hierin volg Hy die Seun se voorbeeld. Die Gees onderrig die familie. Hy leer en herinner die familie aan die woorde van Jesus en vervul só die rol van die onderwyser in die konteks van die familie.²²⁰ Die lede van die familie leef in harmonie en soek almal die voordeel van die vader as die hoof.

Die Seun se onderwerping aan die Vader se wil is duidelik in v.31 herkenbaar. Die Vader is die hoof van die familie wat die verantwoordelikheid het om opdragte te gee wat bepalend is vir die identiteit van die hele groep. Van der Merwe (1995:228) wys uit die konteks daarop dat dit beter is om die uitdrukking *ὅτι ὁ πατήρ μείζων μου ἐστίν* (8.17) in die lig van *εἰ ἠγαπᾶτέ με ἐχάρητε ἅν* te interpreteer. Die vergelyking is tussen Jesus en die Vader. Indien die dissipels Jesus waarlik sou liefhê sou hulle bly wees dat Hy nou na sy ware tuiste terugkeer. Indien hulle Hom liefhet sou hulle beseft dat sy weggaan tot sy eie voordeel is (Carson 1991:508). Die Vader is groter as Jesus omdat alles wat bestaan uit Hom

²¹⁹ Kysar (1993:44).

²²⁰ Om jou kinders deur 'n onderwyser te laat onderrig was 'n algemene gebruik in die antieke tyd (Van der Watt 1999:269).

spruit en dat alles ook deur Hom voltooi sal word (Schnackenburg 1982:86). Die Vader is die dominante figuur. Hy voorsien, stuur, toon ens. Die Seun doen niks anders as om die Vader te gehoorsaam nie. (Sien vollediger bespreking oor die sg. hoër en laer Christologie in hoofstuk 17).

Ekklesiologiese perspektiewe

Die vrede wat deur Jesus aan sy mense geskenk word, is bedoel as versterking vir hulle stryd in die wêreld. Dit fokus op 'n leefwyse waarin op Jesus, eerder as op die wêreld gefokus word. Dit is 'n leefwyse wat uit die geloof ontspring en wat sy lede met 'n 'geruste hart' te midde van woeling laat optree. Dit is die nalatenskap van Jesus wat Hy voor sy terugkeer na die Vader aan sy mense bemaak het. Om hierdie vrede te ervaar, vra van die gemeente om hulle plek in die goddelike realiteit te besef en dus eerder op Jesus as op hulle omstandighede gefokus te wees. Hulle leef uit die beskerming en voorsiening van 'n Vader in die hemel wat hulle geestelike behoeftes ken en in die Naam van Jesus daarin voorsien. God se mense behoort derhalwe aan hulle *alternatiewe lewenstyl* herken te word, omdat Jesus se vrede anders as dié van die wêreld is.

Die verbinding tussen die Heilige Gees en die Woord van God is duidelik. Die Gees werk deur die Woord. Sy taak kan as *onderrig* omskryf word, aangesien dit met leer en herinner getipeer word. *Die Woord van God* voorsien aan die Gees die nodige inhoud vir sy taak. Dit beteken dat geen nuwe openbaring aan die orde is nie. Die voorbeeld van Jesus, nl. sy gehoorsaamheid (liefde) teenoor sy Vader sal daaruit vir die ekklesia aan die lig kom. Dit is die spoor waarop die *gemeente* self loop en wat sy optrede bepaal. Die Heilige Gees kan dus as die katalisator van God se liefde jeens die gelowiges gesien word. Hy leer en herinner hulle aan Jesus se woorde. Die Heilige Gees bepaal dus die inhoudelike karakter van die *gemeente*. Met hulle gehoorsame uitlewing van hierdie woorde lewer God se mense bewys van hulle liefde vir Hom.

Gelowige mense leef dus met die verwagting om deur die Parakleet in die waarheid van God se Woord gelei te word. In sy organisasie is die ekklesia daarop ingestel om aan sy lede voldoende blootstelling aan die Woord van God te voorsien.

Samevatting van Hoofstuk 14

Hoofstuk 14 vorm 'n belangrike deel in die afskeidsgesprekke van Jesus. Jesus laat die klem enersyds val op sy wederkoms en andersyds op die

tussentyd tussen sy verhoging en wederkoms. Die tussentyd word gevul met 'n drieërlei terugkeer van die Parakleet, Jesus self en die Vader (en Jesus). Hierdie terugkeer is vir die gelowiges sigbaar in die liefdesgemeenskap wat met die Parakleet, Jesus en die Vader ontwikkel. Diegene wat Jesus liefhet deur sy gebooie te bewaar, deel in hierdie liefdesgemeenskap.

Die temas wat die eenheid tussen die Vader en die Seun en wat later uitgebrei word om die dissipels en die Parakleet in te sluit, staan sentraal in die hoofstuk. Die Vader/Seun verhouding is sterk ontwikkel en word uitgedruk met die terme $\acute{\epsilon}\gamma\omega \acute{\epsilon}\nu \pi\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha \kappa\alpha\iota \acute{\omicron} \pi\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho \acute{\epsilon}\nu \mu\omicron\iota$ (v.10-11). Dit is nie 'n eenheid wat met gelykheid verwar moet word nie, aangesien die Vader in v.28 nog as die 'grotere' uitgewys word. Dit is 'n eenheid wat ook in hulle werke en woorde bestaan (v.10). Die Parakleet herinner op sy beurt die dissipels aan Jesus se woorde (v.26). In 14:18-20 word die eenheid i.t.v. familieterme uitgedruk. Die Vader en Seun sal nie die gelowiges as weeskinders ($\acute{\omicron}\rho\phi\alpha\nu\acute{o}\upsilon\varsigma$) agterlaat nie, maar by hulle woning maak. Daaruit volg ook 'n eenheid t.o.v. die werk wat tussen Jesus en die dissipels gedoen word (v.12). Die dissipels word deur hulle geloof by hierdie eenheid betrek. In sy antwoord op Filippus se vraag (v.8) word die eenheid tussen die Vader en die Seun deur Jesus verduidelik en na die dissipels uitgebrei met die woorde *ken* en *sien* wat 'n aanduiding van hul verlangde geloof is. Wie die Seun ken en sien (in Hom glo), ken en sien ook die Vader. Die gemeenskaplike inhoud van die werk (en dus die eenheid) het die verheerliking van die Vader ten doel (v.13). Die eenheid van die familie sentreer rondom 'n gemeenskaplike taak nl. om die Vader in die wêreld te proklameer. Die eenheid in die familie word verder met die etiek in die familie verduidelik. Die etiek word n.a.v. die voorbeeld van die Seun beskryf. Hy is gehoorsaam aan die opdragte van die Vader (v.31). Daardeur lewer Hy bewys van sy liefde vir die Vader en lewer Hy 'n getuigenis teenoor die wêreld. Dit bring die tema van die liefde in die hoofstuk ter sprake. Liefde vorm die dryfkrag agter die gehoorsame optrede van die dissipels. Gehoorsaamheid en liefde gaan dus hand aan hand. Vir God se mense is daar nie 'n alternatiewe leefwyse nie. Met hulle gehoorsaamheid aan die gebooie van die Seun, word hulle liefde vir Hom ook aan die lig gebring (v.21). Dit spreek van hulle intieme verbondenheid aan Hom (v.23). Hierdie verbondenheid verseker aan die familie 'n veilige toekoms. Die Seun maak vir hulle plek gereed sodat hulle ook kan wees waar Hy is (v.1-2). Die Parakleet kontinueer die Seun se optrede en het soos die Vader en Seun die taak om te onderrig. Kinders in die familie kan vrymoedigheid neem om met die Vader te kommunikeer. Deur met Hom in

gesprek te tree kan daar in hulle behoeftes voorsien word, mits dit in ooreenstemming met die belange van die familie is (v.14).

15:1-17

1.1	┌ 'Εγώ εἰμι ἡ <i>ἀμπελος</i> ἡ ἀληθινή,
1.2	
1.3	┌ πᾶν <i>κλήμα</i> ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον <i>καρπὸν</i> , αἶρει αὐτό,
1.4	
1.5	ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν·
1.6	┌ <i>μείνατε</i> ἐν ἐμοί,
1.7	
1.8	καθὼς τὸ <i>κλήμα</i> οὐ δύναται <i>καρπὸν</i> φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ <i>μένῃ</i> ἐν τῇ <i>ἀμπέλῳ</i> , οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ <i>μένητε</i> .
1.9	┌ ἐγὼ εἰμι ἡ <i>ἀμπελος</i> ,
1.10	
1.11	┌ ὁ <i>μένων</i> ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ
1.12	
1.13	┌ ἐὰν μὴ τις <i>μένῃ</i> ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω
1.14	
1.15	┌ καὶ συνάγουσιν αὐτὰ
1.16	
1.17	καὶ καίεται.
1.18	ἐὰν <i>μείνητε</i> ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν <i>μείνη</i> , ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε
1.19	καὶ γενήσεται ὑμῖν.
1.20	┌ ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου,
1.21	
1.22	┌ καθὼς <i>ἠγάπησέν</i> με ὁ πατήρ, κἀγὼ ὑμᾶς <i>ἠγάπησα</i> ·
1.23	
1.24	ἐὰν τὰς <i>ἐντολάς</i> μου τηρήσητε, <i>μενεῖτε</i> ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς <i>ἐντολάς</i> τοῦ πατρός μου τητήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.